

יום שני: פ'א ויאמר אלהים יקוון
מ'א מתחת השמים אל-מקום

ותחתיו 1

רש"י

לקט בדיר

אש ומים לשם האל"ף שלם במקומו. (מ"ל): (מב) סבר
כר' יהודה פ"ה מקולות שדוקא אוקיטוס (וכן הוא צנ"ר)
ולא שאר ימים, שפעטיות הכתוב בן מוכח באומרו אל מקום

שינוי נוסחאות - הו"ו שטוחין

אור החיים

שקראם בפסוק ראשון בשם שמיים פירוש בריאה
אחת שעמיד לקרואה שמים, ולעולם לא קרא ה' לו
שם זה עד יום ב'. ולדברי רבותינו שאמרו (שם ד')
פירוש שמים הוא שא מים^מ, יכוון הכתוב על זה
הדרך ויקרא ה' לרקיע^מ ואמר לו שא מים כדי
שיהיה אויר למקום הנבראים כדי שיהיו הנבראים
בין שמים לארץ, וזולת זה אין מקום ליושבי חבל עד
שקרא לרקיע שישא המים שהיו מונחים עליו,
ואמר למים התחתונים שיקוו למקום אחד ביום ג'
ונחראית היבשה בזה הנה מקום ליושבי חבל ואין
סחירה לזה^מ מדברי רבותינו שאמרו מים
העליונים בנם עומדים, שהגם שהשמים הם
נושאים אותם, עם כל זה לסדר חכונת השמים
וסידורם^מ הרגישו כי בנם עומדים כמו שכתבנו
בפסוק ויעש:

ב. ויאמר אלהים יקוון. לריך לדעת מים אלו
אם הם מים התחומיים^מ ובאומרו
יקוון המים אל מקום אחד הנה לא נשאר מיומת
אחרים עוד, וזה הפך מה שאמר הכתוב (יתרו כ')
ואשר במים מתחת לארץ^מ, ואם הם מים אחרים
לצד החכום לריך לדעת במה היו מובדלים ממימי
החכום ליחד הדיבור להם לצדס^מ. גם לא ראינו

שיחד הדיבור לומר מים פלוני יקוון^מ אלא סתם
יקוון המים כל מימות הנמלאים בעולם במשמע.
עוד למה חלה ראות היבשה בקולות המים^מ. עוד
לריך לרקיע חיצה ותראה שהיה לו לומר ותהיה
היבשה^מ. ובמה שפירשתי בפסוק בראשית
שצמאמר ראשון נברא הכל אלא היה מעורבב
עד שהכין ה' סדר כל אחד דבר יום ביומו, וכפי זה
מדברי ה' במאמר זה אנו יודעים כי היבשה היחה
שעושה חוך המים לרוחצ העולם ומים למעלה
ומים למטה לה ואותם המים שלמעלה ליבשה
חלקם הרקיע ונשא חלים בכנפיו, כאמרו יהי
רקיע בחוך וסתם חוך אמלע במשמע, וחלי הנשאר
היה מכסה ליבשה ולאותם מים אמר ה' יקוון אל
מקום אחד^מ שהוא מי אוקיינוס ותראה היבשה
במקום שהיחה בו בעת בריאתה כי שם קנתה
מקומה אלא שהיחה מכוסה וגזר עליה שתראה.
ואולי שיכנס במשמעות תראה לפי שלא היחה
גלויה במראה היבשות^מ וכיה גוונה בגוון המים
ואין היכר בין גבולה לגבול המים, וגם יכנס
במשמעות תראה לפי שהיחה ראויה למה שראוי
להיות מהיבשות^מ לזורכי העולם. עוד יראה
באומרו ותראה להיות שכל עוד שהמים מטע

אור בדיר

ג. (פא) והם לא קנו שמים אלא ביום ב'. (פב) כלומר הוא צי שישא.
להיות שהיה ביום א'. (פד) פי' ב' המדרשים. (פה) שהם כדוריים. (פו) הנאמר בפסוק ב' וחסך על פני תהום. (פז)
הרי שנשעת מתן תורה היו מים בתהום, וא"כ אין לומר שהכתוב דיבר כאן לכל המימות גם לתהום. (פח) הרי מים עם מים
מעורבים, וא"כ איך אפשר לומר שלמים א' דיבר ולמים א' לא דיבר. (פט) פי' הגם שנאמר שנשעת נס ונבדלו, אבל עדיין קשה
מנין ידעו מים התחומיים שלא להם היה הצוי להקות בים אוקיינוס. (צ) הלא גם אם יהיו במקומות הרבה יוכל להראות
היבשה. (צא) שעדיין לא ראינו נוחה היחה ובריאתה. (צב) אבל למים שהיו מתחת לארץ לא דיבר ה' כלל, לא בעת המתחת
הרקיע ולא בעת הקולות המים. (צג) זה יהיה פי' ב' על חיצה ותראה, מלשון מראה וגוון. (צד) זה יהיה פי' ג' על חיצה

ותראה, וכן
הים. צ
היבשה בה"
דיבר ה' ב"
אלא שלא ה'

8

וַתַּחֲזִי יִבְשֶׁתָּא וַהּוּה בִן יִקְרָא אֶחָד וַתִּרְאֶה הַיְבָשָׁה וַיְהִי־בֵן

אור החיים

ומעלה לארץ אין הארץ מחקיימת בטבעה כי המים
 יהפכו טבעה, ולא ולמד מה שכחז רמב"ם צריש
 הלכות דעות (כל' יסודי החורה פ"ד ה"ה) כי
 המים יהפכו יסוד העפר למים, לזה אמר יקוו
 המים וגו' וזכה תראה היבשה, פירוש תעמוד
 ביסודה להפעיל סיבה צריחה, ולעולם כבר
 קדמה צריחה במאמר א' ציוס א' כמש"ל, גם
 נמלינו אומרים כי לא כל מימות העולם נקוו לים
 אוקיינוס ויש תחומות למטה לארץ, ואפשר שהמים
 שנקוו אין הפרש ציוניהם לתחום שמתחת לארץ"י)
 ועל אותו חלק שאין בו ארץ אמרו ז"ל (חגיגה י"ב).
 שאמר ה' לארץ די שלא תחפשט מסוף לסוף ונשאר
 המים מחוברים למים החתוניים. אחר שכחתי כל
 הכחוש צה לידי מדרש מפרקי רבי אליעזר (פ"ה)
 וזה לשונו בשלישי היחה הארץ מישור כבקעה
 והמים מכסים על פני כל הארץ וכשלא הדבר מפי
 הקב"ה יקוו המים וגו' הרים וגבעות נחפרדו על
 פני כל הארץ עלה תוכה של ארץ"י ונתגלגלו ונקוו
 המים וכו' ע"כ. כרי דכשאמר הקב"ה יקוו המים
 כבר היחה הארץ צמליחות והם דצרינו. הגם שלפי
 דברי המאמר נראה שמפרש ותראה היבשה פירוש
 שחיה היבשה חול גבול לים, כשיראו המים ליבשה
 יקוו מקומם, על דרך אומרו (ירמי' ה') אשר שמתי
 חול גבול לים, ועשה מוראו של היבשה על הים,
 ופירוש ותראה מלשון יראה"י, והוא אומרו האותי
 לא חיראו וגו' אשר שמתי חול גבול לים, וזה משונה
 מפירושונו, זה דרך דרש, ודרכינו דרך פשט והכחוש
 יכוון לכל. ורמב"ן ז"ל פירש אומרו ותראה היבשה
 שהיה העפר מעורב עם המים וגזר ה' שיצדלו זה

אור בהיר

ותראה, וכן נדרך הסמוך מהיה מלשון ראו, אלא שפירושו מהיה ראו לעמוד בהיותו. צדה) אלא מחוברים בתחתית קרקעית
 הים. צו) וממילא נעשו צורות ולשם ירדו המים. צז) זה יהיה פי' ד'. צח) שאין מזה רמו בכח. צט) שאמר
 היבשה בה"א הידועה, ולפי פירושו ז"ל היל"ל ותראה יבשה. ק) פי' לפי דבריו ז"ל אין לנו שום נפ"מ היאך יהיו המים, ולמה
 דיבר ה' צ"ה למים. קא) שלפי פי' לא היו צריכים להקוות אלא אותן שהיו מעורבים עם העפר. קב) שמשמע שהיה בנמלא
 אלא שלא היה נראה, והיל"ל ותעשה היבשה. קג) פי' אותן שנשארו חמת השמים. קד) פי' שלא תחשוב כי רק מימות שמעל
 לרקיע הם זכרים אבל מי הים הם נקבות. קה) ולא מעל לרקיע.

בְּקִעוֹת אֶל־מְקוֹם זֶה | יִסְדַּתְּ לָהֶם:
 76 ט גְּבוּל־שִׁמְתָּ בְּלִי־עֵבְרוֹן בְּלִי־יִשְׁבוֹן לְכַסּוֹת
 הָאָרֶץ: | הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחְלִים בֵּין הָהָרִים
 יִהְלֹכוּ: | יֵא יִשְׁקוּ כָּל־חַיֹּתוֹ שְׂדֵי יִשְׁבְּרוּ
 פְּרָאִים צִמָּאִם: | יב עֲלִיהֶם עוֹף־הַשָּׁמַיִם

ט תַּחֲוֹם שְׂוִיתָא לְגַלְלִי
 ימא די לא יעברון די לא
 יתובון למחפי ארעא: ידי
 משלח מעיני בנהרותא
 ביני טוריא מהלכין:
 יא משקון כל חיות פרא
 יתברון ערודיא צחותהון:
 יב עלויהון צפרי שמיא

אשרון מביני זאויא יתנו
 קל זמר: יג דמשק
 טוריא מן בית גנו
 עלאי די ליה מ
 עוברדי תשבע ארעא
 יד דמרכי עסבא לכעיר

מבין עפאים. ענפי אלנוו
 לנז חנוט, גם אחוה

רע"י

(ט) גבול שמת. להם החול אשר קניז עפמו: (יב) עליהם עוף השמים ישכון. על המעיינות:

מצודת דוד

(ט) גבול שמת. חול הים שמת להם לגבול לכל
 יעברו הגבול ההוא, לכל ישוכו למקומם לכסות הארץ
 כאשר בתחילה: (י) בנחלים. שלא יפסק מימיהם, והמה
 שוטפים והולכים בין ההרים להשקות אותם: (יא) ישקו.
 הנחלים ההם משקין את חיות השרה המצויים בין
 ההרים, והפראים ישברו את צמאם במימיהם, רוצה
 לומר יבטלו הצמאון בשתיית המים: (יב) עליהם. אצל
 הנחלים ההם ישכנו העופות:

אבן עזרא

אל מקום הוא שהזכיר אחריו: (ט) גבול. הזכיר כל
 ישובון לאות כי בתחלה היתה הארץ מכוסה במים,
 ובחפץ השם דחק הרוח אל המים ונראתה היבשה
 אחר שנברא האור שהיה עיקר, כאשר פרשתי
 במעשה כראשית: (י) המשלח. אחר שהזכיר הים
 וידוע כי האיד יעלה מהים והוא סבת הגשם, וכן
 כתוב הקורא למי הים, ומימי המטר יהיו המעיינים
 ומהם הנחלים: (יא) ישקו. המעיינים והנחלים והזכיר
 פראים דרך משל במדבר קדש, ותחסר מלח בהם
 ישברו פראים צמאם: (יב) עליהם. כעבור המעיינים:

רד"ק

וירדו עתיד במקום עבר, ורכים כמוהם: (ט) גבול. אחר
 שהקית המים שמת להם החול לגבול, שלא יפגרוהו
 ולא ישחיתו הברואים על היבשה: כל ישובון לכסות
 הארץ. כמו שהיו מתחלה והיו ישובון. וזה מיכולת
 הבורא ומחכמתו ומרחמיו על ברואיו, כי כשנקוו
 המים במקום אחד כאמת גבהו המים על הארץ מאד
 ועמדו נד אחד, והמים כטבעם נגרים מגבוה לשפל,
 והוא יתברך מנעם בטבעם לזה הדבר שיבואו גלי
 הים עד שפת הים ולא יעברו הגבול שהוא החול
 אשר על שפת הים. ומה שאמר יורדי הים. כנגד
 השפה שהארץ גבוה על הים: (י) המשלח. גם זה
 מתקנת המים שעשה האל לתקנת הברואים, כי כאשר
 יקוה המים השאיר בארץ מים מתוקים והבליעם

מדרישי חז"ל

שנאמר: כי הנה יוצר הרים ובורא רוח. ורוח בסערה
 שנאמר: רוח סערה עושה דברו. סערה חלויה בזרועו של
 הקב"ה שנאמר: ומתחת זרועות עולם. חכמים אומרים: על
 י"ב עמודים עומדת שנאמר: יצב גבולות עמים למספר בני
 ישראל. ויש אומרים על ז' עמודים שנאמר: תצבה עמודיה
 שבעה. ר' אלעזר בן שמעון אומר: על עמוד אחד וצדיק
 שמו שנאמר: וצדיק יסוד עולם. (חגיגה יב:).
 יב עליהם עוף השמים ישכון. רבי עקיבא אומר: אלו

מצודת
 (יב) עפאים. עלים כמו עפ
 (ג) מעליותיו. כ

העננים והוא הגשם. וכפל ה
 למלאכת ה

ישכון. כל עוף, כי המקום
 יש אומרים שעיפים, והנכון
 שפיר (דניאל ד יח): יתנו קול

העופות שוכנים במקום המי
 סמוך להם. גם יש עופות ו
 העופות הם מתולדת המים: ו
 והחיר"ק תחת היר"ד, והם
 ועפיה שפיר (דניאל ד יח). ו
 זכר העצים, כי ברוב גד
 הנהרות: יתנו קול. שמצפצו
 אחר שזכר הקוות המים ש
 עם זה תועלת המים אשו
 שנבראו גם כן ביום השלישי
 והשקה את כל פני האדמ
 אלהים מן האדמה, וזה שאו

השמים ישכון, אלו עוברי
 ישראל ומעבידין אותן כדי להו
 ואף על פי כן אינם מניחין
 יתנו קול, ומיחדים שמו פעם
 ישראל. (י
 יג) משקה הרים מעליותיו
 כל העולם כולו ממימי אוקי
 יעלה מן הארץ והשקה את כ
 יהושע והלא מימי אוקינוס מי
 בעבים. ר' יהושע אומר: כל
 הוא שותה שנאמר: למטר השנ
 מקיים ואד יעלה מן הארץ,

וְעַמִּים רַבִּים אוֹתָךְ: ס יִכָּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יַעֲלוּ דְבָרִים עַל-לִבְכֶּךָ
וְחִשְׁבֹתָ מַחְשַׁבַת רָעָה: יא וְאָמַרְתָּ אֲעֹלָה עַל-
אֶרֶץ פְּרוּזוֹת אָבוֹא הַשְׁקֵטִים יֵשְׁבוּ לְבִטָּח
כְּלָם יֵשְׁבוּ בְּאֵין חוֹמָה וּבְרִיחַ וּדְלָתִים אֵין
לָהֶם: יב לְשָׁלַל שָׁלַל וּלְכֹז בֹּז לְהָשִׁיב יָדָךְ →
עַל-חֲרָבוֹת נוֹשְׁבוֹת וְאֶל-עַם מְאֹסָף מְגוּרִים
עוֹשֶׂה מְקַנָּה וְקִנְיֹן יֵשְׁבוּ עַל-טַבּוֹר הָאָרֶץ: ל

מִשְׁרֵתְךָ וְעַמְּמִין סְגִיאוֹן
הַעֲמִיד: יִכְדֹּן אָמַר יי
אֱלֹהִים וַיְהִי כְּעֵדָנָא
הָיָה יִסְקוֹן הִרְהוּרִין עַל
לִבְךָ וְתַחֲשַׁב מַחְשַׁבֹן
כִּישׁוֹן: יא וְתִימַר אָסַק עַל
אֲרֻעָא דִּתְבָא שְׁלִיָּוָא
כְּדִרְוִי פִצְחִיא אֶהְדֵּי עַל
עַמָּא דְשִׁקְטִין וְשִׁרְוֹן
לְחַחֲצֵן כְּלָחוֹן יִתְבִּין
כְּלָא שׁוּרָא וְעִבְרִין
וְדִשׁוֹן לִית לְהוֹן: יב לְמַבּוֹ
בּוֹא וּלְמַעֲדֵי עֲדָאָה לְכַנְשָׂא מִשְׁרֵתְךָ עַל חֲרָבוֹתָא דְאֲתִיתְבָּא וְעַל עַמָּא דְאֲתַכְּנִישׁוּ מִבְּיַי

בוא ולמעדי עדה לכנשא משריתך על חרבנות דאתיתבא ועל עמא דאתכנשו מבני

רשי

ידך על חרבות נושבות. להשחית שנית את הערים שהיו חרות עד הנה ועכשו נחישנו: ואף עם מאוסף. מעמים העושים עמה מקנה וקניין: על טבור הארץ. על גובה וחוק הארץ כטבור זה שהו אמתו של אדם ומשופע מכל לדדיו:

(י) יעלו דברים. יסקון הרהורין: מחשבת רעה. להחם כנגדי: (יא) על ארץ פרוזות. יושבי כפרים מאין חומה, שנוטחים נמעוזם ואינם ירחים להאסף אל ערי מנצר: פרוזות. כמו מערי הפרו (דברים ג ה), מאין חומה: אבוא אל השוקטים. ולחלה מה הוא מנעמס: (יב) להשיב

מצודת דוד

(י) ביום ההוא. בעת שישוכו ישראל אל אדמתם: יעלו דברים וגו'. רוצה לומר תהרהר הרהורים: (יא) על ארץ פרוזות. על היושבים בערי הפרו: אבוא השוקטים. אבוא אל השוקטים במנוחה ויושבים לבטח, רוצה לומר אינם נשמרים מן האויבים להתאסף בערי המבצר כי לכם בטוח מן האויב ולכן יושבים מבלי חומה סביב ואין להם בריח ודלתים, וכאומר והואיל וכן אכבוש אותם בקלות רב: (יב) ששלוש שש. תחשוב לשלול שללם ולהשיב ידך לבוא שנית למלחמה על החרבות שנתיישבו מקרוב. ולפי שכבר בא פעם בעזרת האויב כמו שנאמר למעלה לכן אמר להשיב ידך: מאוספים מגוים. המאוספים מבין העובדי כוכבים ממקום גלוחם: עושה מקנה וקניין. מאוספים מקנה בקר וצאן ושאר דברים הנקנים: על טבור הארץ. על מצוע הארץ וגבהה, ולפי שהטבור הוא אמצע הגוף קורא למקום המצוע בלשון טבור:

מצודת ציון

אותך. עמך: (יא) פרוזות. כן יקראו הערים אשר אין חומה להם. וכן פרוזות תשב ירושלים (זכריה ג ט): השוקטים. מלשון השקט ומנוחה: ובריח. הוא המטה הסוגר הדלתות: (יב) עושה. ענין אסיפה, כמו ואת הנפש אשר עשו בחרן (מלכים י ט): טבור. הוא השרר וברברי ד"ל (נה ל: ופיו סתום וטבורו פתוח. וכן מעם טבור הארץ (שופטים ט ל):

רד"ק

מקנה וקניין. האחד על הבהמות והאחד על שאר נכסים, וכן מקניהם וקנינם (בראשית לו כג). ותרגם יונתן דאצלחו בנכסין וקנינין: יושבי על טבור הארץ. פעמים יבוא הסמיכות על מילת על, וכן יושבי על מדין, והולכי על דרך (שופטים ה י). ונקראת ארץ ישראל טבור הארץ, לפי שהיא כאמצע העולם כמו שהטבור כאמצע הגוף. ויונתן תרגם על חוקפא דארעא, לפי שארץ ישראל גבוה מכל

אותך. כמו אתך בדגש, ענינו כמו עמך: (י) כה אמר. מכאור הוא: (יא) ואמרת, על ארץ פרוזות. כמו פרוזות תשב ירושלים (זכריה כ ח). ערי הפרוזות (אסתר ט ט), פירוש ערי השדה שאין להם חומה: אבוא השוקטים. אל השוקטים. וכן יבא ירושלים כמו אל ירושלים, וכן רבים: (יב) ששלוש, להשיב ידך על חרבות נושבות. להשיב ידך עליהם להחריבם כמו שהיו. ויונתן תרגם לכנשא משיריתך: עשה

גרתו
לדי אה
דאחפויש
למפרא
מין סמני
ת שניא
לא דתבו
תבא
מעמין
רי ארעא
לחבא
כפתי
או ויתבו
אתי יב

אשר גלו
לחרב
ליהם חזרה
זום על לנ
העמים לל
מכסה את

תפקד. ענין
בת. מלשון
יאה ומשאה

ית השנים
מקובצת
יפרש מה
ושבת עחה
למלחמה
מי הם יהיו
תפקד, כי

ביניהם:
אחר צאת
זחרב. כמו
נתן תרגם
(ט) ועלית
ומשמיעים
שלי א כו):

אם אינן מצוין פרק שני ראש השנה קרבן העדה

מסעי

מסעי

עין שפסוק גר מצוה

הלכה ה מתני' כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה... הלכה ה מתני' כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה... הלכה ה מתני' כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה...

הלכה ד מתני' * כיצד בודקין את העדים זוג שבא ראשון

בודקין אותו ראשון וסבניסין את הגדול שבהן ואוכרים לו אומר- כיצד ראית את הלבנה י לפני החמה או לאחר החמה לצפונה או לדרומה כשה דיה נבונה ולאין היה נומע וכמה היתה רהבה אם אמר לפני החמה לא אבר כלום *היו סבניסין את השני ובודקין אותו נכזזא דבריהן סכוונין עדותן קיימה ושאר כג הזונות שואלין אותן ראשי דברים לא שהן צריכין לקן אלא שלא יצאו בפחי נפש כשביל שיהו רגילין לבא * גמ' אבר רבי יוחנן אפילו מועה שבמועין אינו מועה בדבר הזה לפני החמה לאחר החמה י לא צורכא די לא * פינמטה לפני החמה פינמטה לאחר החמה . הני בר קפרא תרתי לפני החמה לאחר החמה פינמטה לפני החמה פינמטה לאחר החמה אמר רבי יוחנן כתיב *הישל ופחד עמו עושה שלום בסרמויו . כימיה של חסה לא ראתה פינמטה של לבנה *הני רבי שמעון ב"י לפי שהרקיע של מים והכוכבים של אש והן דרים זה עם זה ואינן מוקין זה את זה לפיכך עושה שלום בסרמויו . אמר רבי אבון המלאך עצמו חציו מים וחציו אש ואית ביה חמש נפין *ונותו כתרשישי ופניו כמראה ברק ועיניו כלפירי אש וכו' . א"ר לוי לעולם לית מול חמי מה דקומי אלא כולתון סלקין באילין דסלקין בסולמא הפין . שלש טאות וששים והטש הלונות כרא הקב"ה שישחמש בהן העולם . מאה ושמונים וששים במורה ומאה ושמונים והטש במערב ואחד באמצעו של רקיע שמתנו יצא מתחילת מעשה בראשית . מה שהחמה מהלכת לשלשים יום הלבנה מהלכת לב' ימים ומחצה מה שחמה מהלכת בשנים הדישים הלבנה מהלכת לחמשה ימים מה שחמה מהלכת לב' חדשים הלבנה מהלכת ל' ימים ומחצה מה שהחמה מהלכת ל' חדשים הלבנה מהלכת לחמשה עשר יום מה שחמה מהלכת לשנים עשר חדש הלבנה מהלכת לששים יום . א"ר יונה לית כאן שיעורא אלא אפילו פרא מיכן . *הני י נראה באשש ובמים אין מעידין עליו אמר רבי חייה בר בא ראו אותו יוצא מעין אבר רבי חייה בר ענן אחר מעידין עליו כהדא זה ונכנס לתוך ענן אחר מעידין עליו כהדא ר' חנינה אול לעין סב לבימנא והוה אירא דהן מעונ אמר כדון אמרין מה נפיל אירא דהן סבא והקדיה לוי הקדוש ב"ה ככברה ונראה כהובכה . רבי חייה רבה הילך לאורו של ישן ד' מיל . ר' אבון *משדי עלוי צדין ואמר לכולא תבהית בני מריך ברמישא אגן בעיין היתהכמי מיכא ואת מיהחמי כיבא מיד איהבלע מן קובי' : לצפונה לדחוסה . *אית תניי תני לצפונה דבריו קיימין אית הניי תני לדרומה דבריו קיימין כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה... הלכה ה מתני' כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה... הלכה ה מתני' כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה...

לדרום ודרומים למערב וממערב ללפון שאלהם הולך הל דרום וסוכן אל לפון והלבנה אינה נראית כיום ל' לעולם אלא סמוך לשקיעת החמה שמתוך שהיא תורה אור דקה וקטנה אינה נראית בעוד שהחמה בנוכחותה וקס"ד שהיו שואלין את העדים אם ראו מהלכת לפני החמה או לאחריה : כמה היה נבונה מן הארץ . לפי ראיית עינים : וכמה היה רחב . שהלכנה משחנה שיעורה כפי מה שהיא רחוקה מן החמה או קרובה אליה : גמ' אינו טענה בדבר הזה . שהחמה נבונה לפני החמה ומה ערך לשלול לפי : לא צורכא . אלא כך שאלו אם היכה פינמטה של לבנה שנה לוד החמה לעולם חלק המחיר מן הלבנה טעה לוד השמש והחלק הפגום טעה לוד האחר : מרתי . על שניהם שאלו דכובד דהך כהא איכא למטעי אם היא לפני החמה ממם או לא : לא : מתי דוכי שלום שאלו יבא קהלא כיניס לכך היכה מחלק הבריאה בלואין זה : ושכנים . שכן של אש מקישים ביהם ואיני נגבי' ולכן נראים שמים אש ומים מעורבים זה בזה : לפיכך . כתיב עושה שלום וכו' : חמש גפין . כלומר אפני והן מראות מרשים וברק ולפירי אש ומחמת מים : ועיני כלפירי אש . וזרועותיו ומרגלותיו כעין נחש קלל וקול דבריו כקול המון וקול דבריו היט ככנפיו כדכתיב ביהוה קלל ואשמת את קול כנפיהם כקול מים רבים שמעיין שכן ממים : לית מול וכו' . אין המול רואה מה שפניו אלא כולן כחופן כסולכים על האולם דרך אמוריקין שכל העולם אינו רואה שיש אחד לפניו כך המולות הקושים בגלגל דרך אמוריו והף זה לעשות שלום ביניהם : מאה ושמונים וששים במורה . שמה החמה יולאת ומאה ושמונים וששים במערב שבהן היא שוקפת וככל הני שנה חוזרת לאחוריה : אלא חפ' פרא מכתן . כפחות משלשים יום חוזרת הלבנה שמהסרת כהילוכה כדאחרין לקמן פעמים בל בחרוכה פעמים בקלרה : נראה בחשט . ורך וזכיה ראה תוהה או במים חוך הגהר או מעיין ראה דמות הלבנה : לזימנא . להיות נמנה על ההדס אם לעברו או לא והיה איר היום משעון : אמר כך . יאמרו מה עב איורו והאי סבה שבטעם כהלאשן למינוי שאלו נבונה . ולאו של לבנה ישה כיום כ"ש ארבע מיל : ר' חבון . ראה הלבנה הישנה כשחריה כיום כ"ט וזריק עליה לזרקה עפר : ואמר לה לא

נראית בעתה לוד החמה או לאחר החמה... הלכה ה מתני' כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה... הלכה ה מתני' כ"ד בודקין וכו' לפני החמה או לאחר החמה...

גמ' אמר ר' יוחנן חסילי טעיה ככנפיהם אינו טעה כדבר זה וכו' . ליתר היתנו טעיה נכך ולמר לפי ההנהגה בזה שבהן ידועין שאינו כן יכן נלחם החמה סביו הלבנה לעולם כתיובה נקרא מעורבת דרומית ומחך דקתה אינה נראית אלא סמוך לשקיעת החמה וכו' כימים ארוכים שהחמה שוקפת מערב הכנה סמוך ללפון היא לאחר החמה שהחמה קדמה לה כמערב ובימים קרים שהחמה שוקפת מתקלות דרומית היא לפני החמה : לא לזריכה די לא פינמטה וכו' . לא צורכא לומר אלא כך אם פינמטה לוד החמה וכו' כדפרשיה במתני' : כהילין דסלקין כסולמא הסין . מתי פחות לוד חמה וכו' לוד מעלה שמתוך כך ש"ס כיצוין וכו' וכו' מקרא למול כהמלה היינו לבי כרואה עמוה כהא לעולם נהחירו וכו' כל מול מול : אמר ר' יונה לית כתיב בעורא . הין השירוש של כמלכס יום מחון : אלא חפ' פרא מכתן . שמה חנה מהלכת מה שהחמה מהלכת ל"ב הדיש חדשה של הלבנה כ"ש י"ב תלמי' חנה מהלכת מה שהחמה מהלכת ל' חדשים קדימה בלפי' : וכנסה לחוך עין אחר וכו' מעידין עליו . כלומר שגדליה מתוך העין חפ' שניה מחירה כל כך אלא כהדא מתוך הכברה מעידין עליו כהדא מעשה דר' חנינה : לחימא . לקדום ההדס שסס היה כ"ד קניס לכן . לעיל גרים לבימנא וכו' לקדום ההדס וע"ס שדין מחיין סיון שהקדום : אמר כדון אמרין . שכמי יאמרו הכריתות : מה נפיל אירא דהן כמה הוא ללול ונשול האיר של זמן היה ודרך לנע יאמרו כך חפשי שהאיר משעון הוא וכל לקדם ההדס ע"ס ראה וטעה לו נכ שהקדיה לו הקב"ה ע"י נקב בנקב הכברה ונראה הלבנה מחוכה : לארו וכו' . על הלבנה ישנה מעדין לא נחכסית ומחירה והם סין רחוק לרחות ההדס ולקדמה ויהי ר' חבון מרק עליו צדין ואמר לא התיב בני קוד ככנפיהם הו חנין שחראת מכתן ממקיה מרתי כהדוסה וזה ראיית עיניו ממחור כהובכה נראית וכו' איהבלע ונכסיה הלפניו : מן סבה ועד מחור . נקראו ימות כנפיהם ולפניהם דבריו קיימין וכן חמו ועד טעה נקראו ימות הוה לדרומה דבריו קיימין : מן דלמר דברין קיימין כהילין דכין

גליון השים

כ"ד ב' כ"ג ש"כ ס"ד כ"ג כ"ג ס"ג כ"ג

ואמרו . ינושא

כראשונה ולפי היסוד הזה האמיתי יהיה המקור
 זכרים בו ותקרים עליו הוא בוקר של יום השבת
 ו או שמא הבוקר הזה בקצה מורה אינו עדיין
 של יום ששי לשם כמו שהשבו קצה המדברים
 נים כגון כעל הכתר כשיגיע בספר לספר שבחו
 וראל דבר לשם בזה הענין אנב נראה ואמר ולא
 השבת להקרא בשמו אלא כסיני ששם ירדה הכן
 כנס יום השבת אלא לסי ששקעה לו החמה מאד
 ור עד קצה מערב למחנה לארץ וארז למדינת
 ח הוישוב עד שנקרא השבת לבני ציון אחרי
 ין ישראל בכדי יח שעון זה כי אי היא קבועה
 הוישוב ושקיעה החמה לשם היא חצות לילה
 צה יום בארץ ישראל היא עת שקיעה החמה
 וד הקבוע הבני על יח שעות כמו שאמר נלד
 בידוע שנראה סמך לשקיעה החמה לא נלד
 כדעת שלא נראה סמך לשקיעה החמה ואחר
 אד כזה הענין אפר כי יתחייב מה שהיה
 האלה יסוד תפקד בקריאת יח השבת זה כי
 מקום החלחל קריאה הימים בלעך וכן החמה
 יחה ו שעות עד שיקרה יום שבת עיר משל על
 ו החלילה החמה לכבוד מקצה מערב וראה אותה
 ון שוקעה והוא בארץ ישראל ונתחיל לקרוא
 הגיע לעמוד נכח ראשו אחרי יח שעות ואז
 ; לבני ציון היה להם או ליל שבת היה זה סוף
 ז ולבסוף תחם זה הענין ואמר כי עת קצאי
 מורה הוא כבר עת חצות יום ראשון כא"י ע"כ
 זה הענין ובענין זה או קרוב מאד מה היא
 וסאור ול כזה הענין זה כי כשהגיע בחבור
 ההלכות המורות שכאו בתלמוד ראש השנה
 העבור שסבר לפרש אותן ולהקנין ליישן לפי
 הצורך לפיכך להקדים ולהציע כל אותן ההקדמות
 אמר כזה הלשון רע כי חשבון הימים תחלתו הוא
 ו הווא ארץ ישראל והמשל כזה הוא משיתחיל
 לשוכני ירושלים וא"י לא יתחיל לשוכני קצה
 עד ו שעות לאחר מכאן ובערב יהיה לא יתחיל
 סכאן לשוכני קצה מורה לא יתחיל עד אחר
 אן וכן הוא מורה לעולם והלמוד מה כי יש
 שעה במניין ימי השבת וקריאתם כן שוכני
 ש לשוכני קצה מורה ששוכני ירושלים הם
 ובני קצה מורה יח שעות אעפ"י שאין המרחק
 זולך גדול אלא ו שעות בלבד כשנתחיל מקצה
 ענין ימי השבת כך הוא המדר שגמר מימי
 בא לפרש מה שאמר ר זירא (ראש השנה
 לילה יום מן החדש אמר בזה הלשון והמשל
 א נקבע אחרו כיום השבת עד שיהיה המלך

כירושלים כיום השבת קודם חצות היום וא הוא בקצה מורה
 תחלת ליל שבת ואמר כי שער הכריחה של נלד קודם
 חצות וכל הוא כאלו אמר אם נלד כירושלים קודם חצות
 יום שבת כי בידוע הוא שהוא נראה יום שבת סמך לשקיעה
 החמה מקצה מורה כגון זה ויוצא בו הם דבריו ול כזה
 הענין ואתה אם תחבונן ותשים לבך לדברי שני האנשים
 האלה כמה שכתבו כחכוריהם בזה הענין חראה שדעתם
 היא כי ירושלים או שכור הארץ היא התחלת קריאה כל
 יום ויום מימי השבת כשמו כי סוף קריאתו הוא כלה בקצה
 המורה והמשל לסבתם הוא יום שבת כי לבני ירושלים או
 לבני שכור הארץ הוא נכנס יום השבת כראשונה ולאחר ו
 שעות מכאן הוא נכנס לבני קצה מערב ולאחר שעה שעות
 אחרות הוא נכנס בשכור הים ולאחר ששה שעות שלישית
 הוא נכנס לבני קצה מורה באחרונה ולשם ר"ל בקצה מורה
 יכלה לו קריאה שם היום ויתום:

דעתה ראה איך הוא סבתם זו עקרת מאליו וחיל אין
 לה שום טעם או עקר זה כי באמת ברע חצות יום
 שבת בשכור הארץ בעת יוםם או הם עומדים כל בני הישוב
 זולתי בני קצה מורה הוא להם החלילה ליל שבת לפי סבתם
 וכל בני חצי ישוב המערבי לדבריהם וכן הוא לפי האמת
 בימים של יום שבת קודם חצות סמנו הם עומדים צו כלם
 ויאות לנו אז עתה לשאול אותם על בני חצי הישוב המורחי
 שיאמרו לנו באיזה יוםם הם עומדים אז וזם יאמרו כי כיום
 שבת ולאחר חצות היום מסנו הם עומדים אז כלם וכך הוא
 האמת הנה יבחישו עצמם כסח שיסרו כי בכדי יח שעות
 יתחיל היום להקרא כשמו בשכור הארץ או כירושלים קדם
 שיקרא בקצה מורה וחיל והם יודו שקודם וראה להם החמה
 ביום זה וכן בכל יום בקצה מורה משורחה במקומות חצי
 הישוב המורחי והו ועוד הם בפחישיין את עצמם כמה שאמר
 כי משכור הארץ או מירושלים היא התחלת קריאה הימים
 כשבו האיל ובני חצי ישוב המורחי הוא הם עומדים או
 כאחר חצות יום שבת ובני שכור הם עומדים ברע חצות
 יום שבת לפי הדעתה הזאת ואם יחזרו לומר כי כיוסם של
 יום ששי הם עומדים או כל בני חצי ישוב המורחי האלו
 וכך יאוח להם לומר לפי סבתם וכי השבת לא יכנס להם
 עד שחשקע החמה במקום מקום מהם הנה יבחישו עצמם
 כמו כן כסה שאמרו כי בקצה מורה יכלה לו קריאה כל יום
 ויום מימי השבת כשמו ויתום או יאמר שהשבת לא יכנס
 לבני חצי ישוב המורחי לא קדם שיכנס בשכור הארץ ולבני
 ירושלים ולא לאחר מכאן חזו שקר והחול גדול ועוד יש
 לשעון בזה ולומר איך יתכן שיהיה לוי השוכן במקום שכור
 הארץ עומד עתה בחצות יום שבת ויכפור בו יהודה שכנו
 הרחוק מעט קט לצד מורה ויאמר לא כי אלא כיוסם של
 אחרת אנו עומדים היש בעולם החול ושעון כמו זה ובאמת
 ע"ד כלל ואמר כי אינו אפשר בשום מנין ולא יתכן לבני

אדם העומדים כולם כיוסם אחד ורואים את החמה כאחד
 שיהיה מקצתם קוראים בשם יום פלוני מימי השבת ומקצתם
 כיום אחמולו או כותרתו לא לפי הסמכתו ולא לפי הסמכת
 המתים אוחם סמך ועד ערב אנסם אפשר שיהיו בני מורה
 עומדים בליל שבת ויהיו או בני מערב עומדים כיוסם של
 יום הששי עדיין ואפשר הוא כמו כן שאלו ואלו ברע אחד
 בעצמם קוראים בשם יום השבת ויהיו או בני מורה עומדים
 כיוסם ובני מערב עומדים בליל שלו והרבה יש לחמה על
 האנשים האלה איך השתדלו לתת סדר נכון לפי סבתם
 לדני הים הגדול בקריאה ימי השבת ונלאו כל כך וקצרה
 ידם לתת אותו לבני חצי הישוב המורחי כולם וכל השיבוש
 הבלבול הזה אירע להם לפי שמכרו כי התחלת קריאה כל
 יום מימי השבת הוא במקום אחר וזולתי מקצה המורה סוף
 גבול קריאתו הוא והם במקום אחד וזולתי בקצה מערב:
 וכדי לכרז אסחת הענין הזה ולהוציא לאור משפטו אקת
 מרכז החמה ואעפ"י נכתב אמצע הישוב ואמר
 כי לפי שמתרענן הזה תחילתו הזכה לשקוע במקומות הישוב
 ככל יום ובקצה המורה שוקעת או כראשונה עד שיהיה
 הערב הזה לשם הוא הערב הראשון וכל ערב שיהיה לכל יום
 ויום מימי השבת כשמו לפיכך נתייחס שחמה התחלת קריאת
 כל יום ויום מימי השבת כשמו מקצה המורה ולא במקום
 אחר וזולתי ומתרענן הזאת ואילך ועד סוף י"ב שעות אין
 החמה וזרתת בשום מקום מהישוב כלל אלא הלכה היא בכל
 הי"ב שעות הראשונות האלו ושוקעת במקומות הישוב וא"י
 על המדר ששקעה מורה ועד קצה מערב וכן עד שחשקע
 קצה מערב כאחרונה ויהיה הערב הזה לפי לשם הוא
 הערב האחרון לכל ערב שיהיה כיושב לפיכך נתייחס שיהי
 סוף קריאה כל יום מימי השבת כשמו כלה והם לפי
 הסמכתו בקצה המערב ולא במקום אחר וזולתי שהרענן החו
 בעצמו הוא רגע מולד העולם והמשל לזה הוא כי כשחצית
 החמה כיום הששי לעמוד נכח אמצע הישוב או היא שוקעת
 כיום הזה בקצה מורה ויתחיל לשם יום השבת להקרא כשמו
 תחילה לפי הסמכתו ושאר בני הישוב כולם הם עומדים או
 עדיין כיוסם של יום הששי וקוראים בשמו ומאז ואילך עד
 סוף י"ב שעות מהוסיין את החמה וזוהי החמה כשמו ומהישוב אלא
 הלכה לה ושוקעת לבני הישוב וזולתי על המדר עד שחשקע
 באחרונה בקצה המערב וכפי כן הוא יום ששי הלך וסבתלק
 שמו מסייהם תזכנה נכנס להם ונקרא כסיהם עד שיתחיל
 השבת להקרא כפי בני קצה המערב באחרונה כלומר לאתר
 י"ב שעות כמה שהחיל להקרא כפי בני קצה מורה זה
 יהיה כשיגיע מרכז החמה לתנה נכח אמצע הים אוקיינוס
 וזו יסתלק לו לשם שם יום הששי לגמרי ולא ישר לו זכר
 כפי שם אדם ויהיו או בני הישוב מורים בשם יום
 השבת כולם כאחה אלא שאו הם בני קצה מורה עומדים
 ברע הבוקר שלו וקבע זה ואילך עד סוף י"ב שעות שניה

ירדנו יצתך ביהמ"ד נצמ - ארע"ב הו"א

תרפד 7

ההסכמה היא מחכמי או"ה לסימנא בעלמא ואין ראוי כלל להכניסו לבית המדרש בזמן שאנו דנים בהלכה, ואמנם לפי פירוש היסוד עולם בסוגיא דר"ה, השתמשו בנמ' ע"פ הסכם זה, אבל זו דעת יחיד, ואף לדברי היסוד אינו אלא התחלת החשבון לסיבה בלתי ידועה לנו, אבל היסוד עצמו הביא דברי הרו"ה והכוזרי שמירושלים עד קצה המזרח צ' מעלות, ובוה לא ערער עליהם שכנגד ירושלים לכו"ע הוא מכון, דשנחאי הוא ברחב צפון כירושלים⁶⁵. "סיכום: הרו"ה והכוזרי מחייבים נקודה היוצאה חוץ לקצה המזרח אשר שמה מתקים בפועל ר"ה אשר תחילתו אחר התחלת היום כירושלים י"ח שעות, ואשר על ידה מתקים לילה ויום מן החדש כו', ואשר הראב"ד הסכים עמהם ביסוד זה וכותב שהוא דבר ידוע, אלא שדעתו שאין ראוי לקבוע ר"ה ביום זה כיון דבירושלים אין לילה ויום מן החדש, והביא כן גם בשם הנשיא ר"י בר"ב, למדנו שגם דעת ר"י בר"ב כן, וזו עדות נמורה על דעת היסוד ע"פ שגם דעתו כן, שהרי היסוד מביא בשם הנשיא ריב"ב דמקצה המזרח מתחילין מגין הימים ומסכים עמו, וכל זה מפורש בדברי הראב"ד וביסוד ואין שום מקום לנפות מזה ימין ושמאל כו', וא"כ תלמוד ערוך הוא בפי ר' חסמון הדיין, הראב"ח, ר"י בר"ב שהביא היסוד ומחזיק בדבריהם, והראב"ד והכוזרי והרו"ה והר"ן והריטב"א, וכן מפורש בתשב"ץ⁶⁶, ואין שום אחר מן הראשונים שיחלוק בזה, ואסור לשמוע דברים בנליזה מדבריהם או פקפוק ח"ו כאמתתם, וכל דברי הראשונים נאמנים עלינו כנתינתם מסיני⁶⁷.

מאז יצאו לאור כמה ספרים ונתפרסמו כמה מאמרים בנושא זה, מהם יש לציין את הספרים והמאמרים דלהלן, לפי זמני הופעתם:
קונטרס "סוד נקודה דלתתא", להרב חיים יוסף דינקלס⁶⁸, בו מבאר בדרך מיוחדת את דברי

הראשונים שבענין זה, ומסקנתו היא כשיטה שהובאה לעיל בשם כמה רבנים⁶⁹, שקו התאריך הוא 90 מעלות מזרח מירושלים, והאריך לחלוק על חידושי של החזון איש, שהובאו לעיל, בענין אוסטרליה וסיביר ועוד.
ספר "אגן הסהר" להרב חיים צימרמן⁷⁰, בו הוא מבאר בהרחבה את דעות הראשונים הנוגעים בעיקר לענין קידוש החודש ובאור הסוגיא של "מולד זקן" בר"ה כ ב, ואף הוא מסקנתו כשיטה הרבנים הנ"ל.

ד קונטרס "גבול יום", מאמרו של הרב בנימין רבינוביץ-תאומים (מראשי מערכת האנציקלופדיה התלמודית)⁷¹, בו מבאר בדרך מיוחדת דברי כמה מן הראשונים החולקים על הכוזרי והמאור בפירוש הסוגיא בר"ה שפ"ג, ומסקנתו שלפי הלך מחשבתם — וכן הלכה לדעתו — יש לנו למתוח קו ישר מצפון לדרום בנקודה המזרחית ביותר ביבשה, היינו ב"מיצר ברינג".

מאמר "בענין שאלת קו התאריך" להרב יונה מרצבך (שהיה מראשי מערכת האנציקלופדיה התלמודית)⁷², בו מציע פתרון השאלה על פי דברי הראשונים שכתבו שים אוקינוס הוא סוף העולם, ושלפיהם כל היבשות והאיים שבאוקינוס השקט חשובים כמזרח העולם או כמערבו לפי קרבתם לקצות האוקינוס, וקו התאריך עובר ביניהם, ושלפי זה אלסקה היא סוף המערב וסיביר סוף המזרח והקו מתחיל באמצע רוחב ברינג ונמשך מצפון לדרום, אבל לא בקו ישר אלא תמיד באמצע האוקיינוס השקט.⁷³

ספר "קו התאריך הישראלי" להרב מנחם מ. כשרי⁷⁴, בו מובאים כל מאמריו שנתפרסמו לפני כן בקובצי "הפרדס" ו"נועם" ועוד, וכן מאמרים נוספים ופרקים חדשים שבהם נאמרו ונשנו רוב הדעות שהושמעו בענין זה ותשובות והשגות עליהם, בצירוף מפות ותרשימים לכל שיטה,

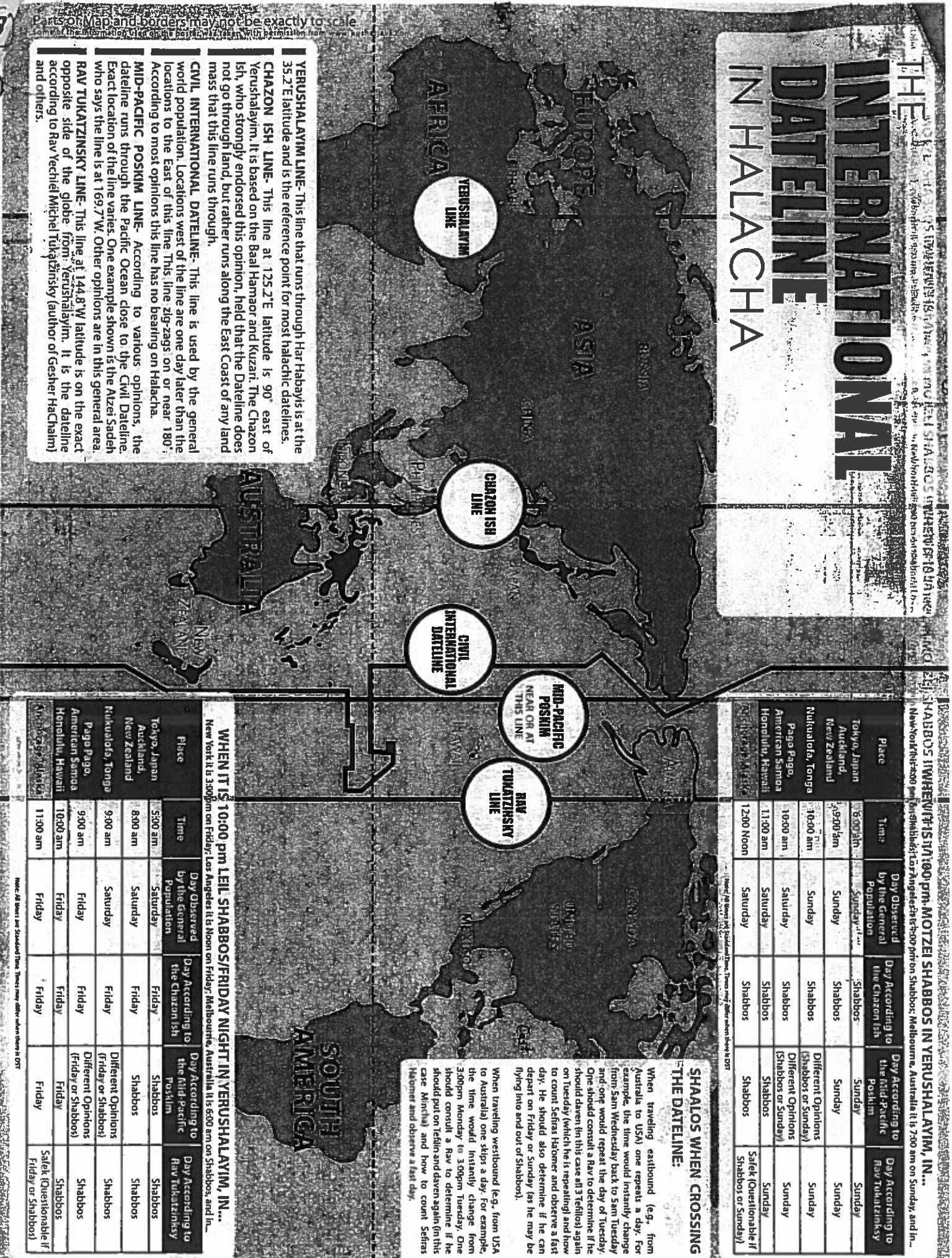
ירושלמי חלה עם פי הר"ש סיריליאנו (ירושלים חשי"ג), ועי"ש פ"ה בדעת רס"ג, שחשבו המולדות נוסד על סגום שהוא 130 מעלות מזרח מירושלים, שלפי"ז מסום זה הוא קו התאריך, ובס' קו התאריך הישראלי פכ"ו בדעתו. 69 ע"י לעיל ציון 44 והלאה. 70 ניו יורק תשמ"ו. וקודם לכן פרסם מאמר בנושא זה בקובץ המאור חשי"ג. 71 נדפס בירחון הפרדס, שיקאגו חשי"ד (שנה כה חוברת ח). 72 ע"י לעיל ציון 19, ועי"ע יום ציון 591 ואילך. 73 נדפס בקובץ "נועם" ח"ד עמ' 102, ובספר "עלה יונה", ירושלים בני ברק תשמ"ט. 74 ירושלים תשל"ו.

65 קונ' ח"י שעות סוף אות יד. 66 ע"י תשב"ץ ח"א פוס"י קה ו"ח סי' רטו ורטו, ובקונ' שם סי' ב באור דעתו, ועי"ע יום ציון 590. 67 קונ' ח"י שעות פוס"י א, וכע"ז במכתבו שבסוף הקונ', ושם: "בדבריהם מבואר שלא באו לחדש דהתחלת היום הוא קצה המזרח כדי לפרש הסוגיא, אלא התחלת היום בקצה המזרח הוא להם כידועה מוקדמת ואשר הוצרכו להודיע זאת כדי לשמש בזה פירוש הסוגיא". ועי' קובץ "המעין" חוברת נ (חסון חשי"ד) מאמר מאת הרב קלמן כהנא, דברים נוספים מכת"י החזון"א, הובא בס' קו התאריך הישראלי פרק עב, ושם מר"ם בארוכה על שיטה זו. 68 נדפס בסוף

ועיקר כמה לשנו התלו שהוח התאר כפי ג סו יהודה הספר לנושא השיט בין ה 75 יי

אנציקלופדיה גאוגרפית - כרך כב

THE INTERNATIONAL DATELINE IN HALACHA

VERUSHALAYIM LINE: This line that runs through Har Habayis is at the 35.2°E latitude and is the reference point for most halachic datelines.

CHAZON ISH LINE: This line at 125.2°E latitude is 90° east of Yerushalayim. It is based on the Baal Hamor and Kuzari. The Chazon Ish, who strongly endorsed this opinion, held that the DateLine does not go through land, but rather runs along the East Coast of any land mass that this line runs through.

CIVIL INTERNATIONAL DATELINE: This line is used by the general world population. Locations west of the line are one day later than the locations to the East of this line. This line zig-zags on or near 180°. According to most opinions this line has no bearing on Halacha.

MID-PACIFIC POSKIM LINE: According to various opinions, the date line runs through the Pacific Ocean close to the Civil DateLine. Exact location of the line varies. One example shown is the Atzei Sadeh who says the line is at 169.7°W. Other opinions are in this general area.

RAW TUKATZINSKY LINE: This line at 144.8°W latitude is on the exact opposite side of the globe from Yerushalayim. It is the date line according to Rav Yechiel Michel Tukatzinsky (author of Geshet HaChaim) and others.

SHABOS IMWHEN/IT IS 10:00 PM: MOTZEI SHABOS IN YERUSHALAYIM, IN...

New York it is 3:00 pm on Friday; Los Angeles it is Noon on Friday; Melbourne, Australia it is 7:00 am on Sunday; and in...

Place	Time	Day Observed by the General Population	Day According to the Chazon Ish	Day According to the Mid-Pacific	Day According to Raw Tukatzinsky
Tokyo, Japan	6:00 am	Sunday	Shabbos	Sunday	Sunday
Auckland, New Zealand	9:00 am	Sunday	Shabbos	Sunday	Sunday
Nuku'alofa, Tonga	10:00 am	Sunday	Shabbos	Different Opinions (Shabbos or Sunday)	Sunday
Pago Pago, American Samoa	10:00 am	Saturday	Shabbos	Different Opinions (Shabbos or Sunday)	Sunday
Honolulu, Hawaii	11:00 am	Saturday	Shabbos	Shabbos	Sunday
San Francisco, CA	12:00 Noon	Saturday	Shabbos	Shabbos	Safek (Questionable if Shabbos or Sunday)

SHALOS WHEN CROSSING THE DATELINE:

When traveling eastbound (e.g., from Australia to USA) one repeats a day. For example, the time would instantly change from Sam Wednesday back to Sam Tuesday and one would repeat the day of Tuesday. One should consult a Rav to determine if he should daven in this case at 3 Tefilloh again on Tuesday (which he is repeating) and how to count Seftas Haomer and observe a fast day. He should also determine if he can depart on Friday or Sunday (as he may be flying into and out of Shabbos).

When traveling westbound (e.g., from USA to Australia) one skips a day. For example, the time would instantly change from 3:00pm Monday to 3:00pm Tuesday. One should consult a Rav to determine if he should put on Tefilloh and daven again (in this case Mincha) and how to count Seftas Haomer and observe a fast day.

WHEN IT IS 10:00 PM LEIL SHABOS/FRIDAY NIGHT IN YERUSHALAYIM, IN...

New York it is 3:00 pm on Friday; Los Angeles it is Noon on Friday; Melbourne, Australia it is 6:00 am on Shabbos; and in...

Place	Time	Day Observed by the General Population	Day According to the Chazon Ish	Day According to the Mid-Pacific	Day According to Raw Tukatzinsky
Tokyo, Japan	5:00 am	Saturday	Friday	Shabbos	Shabbos
Auckland, New Zealand	8:00 am	Saturday	Friday	Shabbos	Shabbos
Nuku'alofa, Tonga	9:00 am	Saturday	Friday	Different Opinions (Friday or Shabbos)	Shabbos
Pago Pago, American Samoa	9:00 am	Friday	Friday	Different Opinions (Friday or Shabbos)	Shabbos
Honolulu, Hawaii	10:00 am	Friday	Friday	Friday	Shabbos
San Francisco, CA	11:00 am	Friday	Friday	Friday	Safek (Questionable if Friday or Shabbos)

NOTE: All times are Standard Time. Times may differ when there is DST.

אֱלֹהֶיךָ: חמישי יד **כִּי** | הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־מְעַנְנִים וְאֶל־
קִסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לָךְ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: וְיִבֵּא מִקֶּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ

אֱלֹהֶיךָ: יד אֲרִי עֲמִמָּי הָאֵלֶּיךָ דִּי
 אֵת יִרְתַּן יִתְהוֹן מִן מְעַנְנָי וּמִן
 קִסְמָי שְׁמַעִין וְאַתָּה לֹא כֵן יִהֵב
 לָךְ יי אֱלֹהֶיךָ: טו נִבְיָא מִבִּינְךָ

מֵאַחֶיךָ כְּוֹתִי
 מִנֵּה תִקְבְּלוּן
 מִקְדָּם יי אֵי
 דִקְהָלָא לָנ
 לְמִשְׁמַע יִת
 אֲלֵהִי וְיִת אֵ
 לֹא אֲחֹזִי עוֹד
 יי לִי אוֹטִיבוּ
 אָקִים לָהּוֹן
 וְאַתָּן פְּתַנְמ
 וְיִמְלֵל עֲמֹד
 אֲפִקְרָנָה: ט
 יִקְבֵּל לְפִתְנָנ

לקט בהיר

רש"י

אלה: לה) לשון הספרי: כשאתה חס חלקך עם ה' חלקך
 עכ"ל, מזה משמע שכל מה שאמר רבינו עד כאן יאל מן
 חובת תמים, ואח"כ אמר הכתוב חסיה עם ה' "אלהיך"
 שהוא יהיה חלקך א"כ אתה עמו ונחלתו: לו) כן הוא
 הגירסא בדפוס הראשון, וכן היה לפני המפרשים
 הראשונים, ופירושו שרבינו מפרס את הכתוב במכוון גם

אלה כל מה שיבא עליך קבל בתמימות* לה) ואז
 חסיה עמו ולחלקו (ספרי: יד) לא כן נתן לך ה'
 אלהיך. (לא נתן לך כן הקב"ה יי) לשמוע אל
 מעוננים ואל קוסמים שהרי השרה שכינה על
 הנביאים^{לה} ואורים ותומים (יב"ט: טו) מקרבך
 שישו וטחאת * כש"מ.

מאריך כמון

חלקיך חורה הו
 לזה דע את ה
 העמידות בכלל ו
 שהרי לא קם כמ
 מנביל ל

רגליו, וכמו ז
 יקראו לרגל
 להשיב סוף כ
 גדולה שידעו
 אמר נביא אך
 צבעלת אוז)
 אוז וידעוני

אור החיים

יג. תמים חסיה עם ה' יי) פירוש לפי שזוה
 עליו בסמוך לכל יעון ויכסף ולכל
 ישאל באוב וגו' אמר תמים וגו', פירוש כלום טעם
 כל הדברים הוא לדעת העמידות ולהתנהג על אשר
 יורו ולחקן החסרון כאשר יוכל עשות, אם חסיה
 עם ה' תמים חסיה לא יחסר לך דבר ואין מה
 שיגיד המזל עליך חקיים לרעה, וזה לך האות
 אברהם שהחלך לפני ה' הגם שהראה המזל עליו
 שלא יוליד נתחפך וילד (שבת קנ"ו:), וכפי זה חסיה
 חסיה נמשכת למעלה ולמטה על זה הדרך תמים

חסיה אם חסיה עם ה', או על זה הדרך^{יג} תמים
 חסיה כשאתה עם אלהיך:
יד. כי הגוים וגו' ישמעו. יי) פירוש יש להם
 לשמוע ולקבל את אשר יגידו להם
 המעוננים כי יודיעום המעוננים מה שרשום
 במזל, ואתה לא כיי) פירוש לא חסיה הודעת
 העמידות לך כן אלא נביא אקום וגו'. או ירמוז על
 זה הדרך לא כן וגו', פירוש איך במלצ זה כמותו
 אלא נחנס לך ה' אלהיך חסח ממשלתך כל המזלות
 וכל לבא השמים כאומרו (תהלים ח') כל שחח חסח

אור בהיר

ג) אינו ידוע כוונת תמים מה מלוא בזה, אם כפירוש רש"י ו"ל אל חקור אמר העמידות, ממ"נ אם בדרך הימר, אדרבה איזה חס
 הרואה את הנולד, אם בדרך חקור הלא כבר לזה עליו בפרעות. (ב) החילוק שבין ב' הדרכים נראה לי שלפי דרך הא' כן פירושו,
 תמים חסיה בני חיי ומוזני אם חסיה עם ה', ופי' חלקך כפשוטו, כלומר, שתעבדנו באמת, ולפי דרך הב' כן פירושו, תמים חסיה בני
 חיי ומוזני כשאתה עם חלקך ולא עם המזל, ופי' חלקך שופע שך, ולפי"ז חסר מן הב' שזאת חסיה כפאחי שתעבדנו באמת, והוא מוכן
 מאליו, ומה שהקדים לומר שחבת חסיה נמשכת למעלה ולמטה הוא שייך לבי' הדרכים. (א) הלא כבר אמר זאת כמענות הגוים
 וגו' ובגלל וגו'. (ב) היל"ל ואתה לא תעשה כן.

סג) ולדרך זה ח
 אוז. סד) ש
 רלו א"כ כנבואה.

דברים יח שפטים רכד

כִּמְנֵי יָקִים לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו
 תִּשְׁמָעוּן: כו כָּל אֲשֶׁר־שָׁאֲלָתָּ מֵעַם
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֵרֵב בְּיוֹם הַקָּהֶל
 לֵאמֹר לֹא אֶסָּף לְשָׁמֹעַ אֶת־קוֹל יְהוָה
 אֱלֹהֵי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא־
 אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אֲמוֹת: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֵלַי הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבַּרְוּ: יי נָבִיא
 אֲקִים לָהֶם מִקְרֵב אַחֵיהֶם כְּמוֹךָ
 וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיו וְדִבַּר אֲלֵיהֶם אֶת
 כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶנּוּ: יג וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר
 לֹא־יִשְׁמָע אֶל־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יְדַבֵּר

אונקלוס

מאחיד בנותי יקים לך יי אלהיך
 מנה תקבלון: טו ככל די שאלתא
 מקרם יי אלהיך בחרב ביום
 דקהלא למימר לא אוסף
 למשמע ית קל מימרא דיי
 אלהי וית אשתא רבתא דרא
 לא אחזי עוד ולא אמות: י ואמר
 יי לי אוטיבו די מלינו: יי נביא
 אקים להון מגו אחיהון כותך
 ואתן פתגמי נבואתי בפומה
 וימלל עמהון ית כל די
 אפקרנה: יג ויהי נברא די לא
 יקבל לפתגמי די ימלל בשמי

האלין די
 נביא וכן
 יב
 א מבין

ת* לי ואלו
 תן לך די
 שמוע אל
 שכנה על
 מקרבך

ד, זה אינו,
 גוים עושים
 ש עמה הוא
 והענין הוא
 אליו כל רע,
 שאקים לכס
 ח"ל, שמה
 מק בטולה

ד(י) תמים

יש להם
 ידו להם
 שרשום
 יה הודעת
 ירמוח על
 זה כמותו
 כל המלות
 שחה חחה

דבה חיה חס
 יא' כן פירוש,
 יים תהיה בני
 תם, והוא מוכן
 תועבות הגוים

לקט בהיר

רש"י

מאחיד כמוני. כמו שאני מקרבך מאחיד יי יקום עכ"ל, חז"ל דרשו עו"ה (לא כן) לא תעשה כן לעסוק
 בביטולים ובהנלים וכמעשה תועבות, כי הלא (נתן לך ה'
 אלקיך) פורה הקדושה וע"י עסק החורה בחמת ולשמה אחת מוצא בה חור הגנוח שאדם מביט בו מסוף העולם ועד סופה,
 לזה דע אח החמורה מי המרת בני, ולפי כל האמור נתישב הקושיא שקודם אמר תמים תהיה וגו' אל תסקור אחר
 העמידות בכלל ואח"כ כאלו חזר בו ואמר נביא אקים ומננו תשאל: לח) ר"ל אין פי' כמוני במדות במעלות ובמדרגות,
 שהיה לא קם כמוהו, אלא מאחר שיהיה מקרבך מאחיד הוא כמוני ויקום לך תחתי להדריככם בדרכ הישר ולשמע אליו, וכן
 מנביא לנביא כגון אחר שמואל הנביא אפילו לא יהיה גדול כשמואל יהיה כמוהו לקום תחתי (רא"ם):

אור החיים

רגליו, וכמו שדרשו ז"ל (שבת קנ"ו:) בפסוק לדק יקראוהו לרגלו, ואומרו נביא אקים וגו' ז' ב' להשיב סוף כל סוף כפי זה יהיו הגוים בהדרגה גדולה שידעו העמידות מה שאין כן ישראל, לזה אמר נביא אקים וגו', ואולי שכן הבין שאל כששאל בבטלה אוב (ש"א כ"ח"י), כי לא אסר ה' לשאל אוב וידעוני אלא במקום שיקום נביא אצל זולת

זכ"ה) אם יאטרו לדעת שאלו ישאלו זהם: פז. ככל אשר שאלת וגו' יי) אולי שאל לומר שהם גרמו לעצמם שאין כולם נביאים כמו שאמרו ביום הקהל קרב אחת ושמע ופחדו מלער הנסבב מהנבואה לזה גם ה' יתן להם נביא והצריך לדבר יי) אליו יבא ויגידנו, ולטעם זה אמר הכתוב כל האמור בענין יי):

אור בהיר

סג) ולדרך זה מה הקשר. ס"ד) שלכאורה הוא היה זה שטיהר את הארץ מן המכשפות, ולמה אם כן שאל בעצמו מן בעלת אוב. ס"ה) ששמואל הנביא נמלק ואורים ותומים לא רצה להשיב לו. ס"ו) זה מעשה לספור, הם שאלו שלא ידבר ה' אליהם לא רצו א"כ נבואה. ס"ז) פי' איש הצריך לדבר נבואה בא אל הנביא והוא יגיד לו דרכיו. ס"ח) פי' למה למשל הוא ככל אשר

[פסקא קעד - יח יד]

כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם. עשה מצוה האמורה בעניין שבשכרה אתה יורש אותם. אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו. שמא תאמר להם יש במה לשאל ולי אין לי, ת"ל ואתה לא כן נתן לך יי' אלהיך, לך נתנה ואתה מניח דברי תורה ומתעסק בכטולה.

סליק פסקא.

[פסקא קעה - יח טו]

נביא מקרבך מאחיק כמוני יקים לך יי' אלהיך. מקרבך ולא מחוצה לארץ. מאחיק ולא מאחרים, יקים לך ולא לגוים, ומה אני מקיים (ירמיה א ה) נביא לגוים נתתיך, בנוהג מנהג גוים. אליו תשמעון. אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה כאליהו בהר הכרמל לפי שעה שמע לו.

סליק פסקא.

פירוש ספרי דבי רב

[פסקא קעד]

מגלחין (כה א) כי נח נפשיה דר"ה דפתח עליה רבי אבא ראוי היה רבינו שתשרה עלינו שכינה אלא שבבל גרמה לו.

ומ"ש מאחיק ולא מאחרים, דאע"ג דבימים הראשונים היו נביאים באה"ע אבל מרע"ה ביקש על הדבר (שמות לג טו) ונפלינו אני ועמך כו' וניתן לו.

ואח"כ צ"ל יקים לך ולא לגוים כו' ומה אני מקיים (ירמיה א ה) נביא לגוים נתתיך אליו ישראל שנוהגים מנהג גוים. ואע"ג דאשכחן בירמיה שהיה מתנבא על מואב ועל בני עמון ואדום מ"מ עיקר נבואתו לישראל. וראיתי בפרש"י ז"ל התם בירמיה על פסוק נביא לגוים דבתר דמייתי הך דספרין לישראל שנוהגים כו' כתב ועוד יש לפתור נביא לגוים כמו על הגוים להשקותם כוס התרעלה כמו שנאמר (שם כה טו) קח את כוס כו' והשקיתה אותו את כל הגוים ע"כ.

ומ"ש אליו תשמעון אפילו אומר לך כו'. הכי איתא ביבמות (צ ב), ודוקא לפי שעה למגדר מלתא ובכל המצות שבתורה חוץ מע"ז ודוקא בנביא שהוחזק, ועמ"ש הרמב"ם בפ"ט מה' יסודי התורה דין ב'.

כי הגוים כו' עשה מצוה כו'. לישנא דכי קא דריש תנא, דלכאורה אין לו קשר עם המקרא של מעלה, הילכך מפרש דה"ק תהיה כו' ולא תלך אחר ניוחושים כו' כי ע"י זה אתה יורש אותם, והרי כי לשון דהא.

ומ"ש שמא תאמר כו' כלו' מאחר שהכתוב אוסרני לדרוש באובות וכיוצא א"כ נמצא שהגוים עדיפי מנאי שהם יש להם במה לשאל ואני אם אצטרך לשאל כגון לצאת למלחמה אם אנצח או לא אין לי במה, ת"ל ואתה כו'. דייק דהול"ל לכאורה ואתה לא נתן לך ה' כלו' לא נתן לך רשות לילך אחריה, אבל לא כתיב הכי אלא ואתה לא כן, כלו' לא שם חלקך כמוהם לשאול בקסמים וניחושים שאינם דברים אמתיים, שאע"פ שפעמים מגידים אמת מ"מ פעמים טועים לפי שבידו יתברך לשנות המזלות וכיוצא, אבל לך נתן ה' אלהיך נתינה אמיתית שאינה מכזבת בנביאים ואורים ותומים ואתה מניח כו', ועמ"ש הרמב"ם בפ"י מה' יסודי התורה.

[פסקא קעה]

נביא מקרבך כו' מקרבך ולא בח"ל. שאין הנבואה שורה אלא בא"י וכראיתא בפרק אלו

עבות על אלה על תהיה רוח ומי תומים תומי (שם) דרש ותו על ר"ש מרא חבר, ייכא בריס העיב קרא תהיה שלא בריס ימות עוד שום ב"ם זו זה בליס

לכונן רג שעה

פְּהֵנָּה רָפָא סְפָרָא
 דְּאֹרִיחָא בְּבֵית מְקוֹדְשָׁא
 בְּעֹרְתָא תְּחוּת אֹלְמָא
 בְּפִלְגָּת לִילְיָא בְּתַר
 בְּעֵלְנֵי סִיחָרָא בְּיוֹמֵי
 יֵאֻשִׁיָּה בְּרֵ אֱמוֹן מְלֹךְ שֶׁבַג
 בְּנֵי גְלוּתָא עַל גַּהַר כְּבַר
 שְׂכַנְתָּא דִּינִי: בְּבִי

וְאֵנִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה. כְּלוֹמַר מוֹ
 גַּהַר כְּבַר. שֶׁסְ הֵנֶה: מְרֵאוּ
 שְׁלָה הִיא רוּחָה זְאֻסְפִּקְלִירָא ו
 מְרֵאוֹת אֱלֹהִים, כְּעֵין חֲלוֹס וְלֹא
 אֵף הֵס מִמוֹן אֲסִפְקִלִירָא שְׁאִינֵה
 מִמֶּסָּה רְבִינֵי, הוּא שְׁנֵאמַר וְכִי
 (הַשְׁעָ יֵי יֵא): (3) הִיא הַשְּׁנֵה ד
 הַמְּלֹךְ יוֹיכִין. נִמְלִינוּ לְמַדִּין שֶׁ
 לְתַחֲלַת הַיּוֹבֵל מִנֵּה, שְׁהַיּוֹבֵל הֵאֵר
 יֵחַ לִישִׁיָּהוּ הִיא הַשְּׁנֵה שְׁמֵלָה

מצודת ציון

(א) כבר. כן שם הט

וגו'. רוצה לומר בו

הַרְעָה בִימֵי יֵאֻשִׁיָּהוּ כֵן חָבֵא כֻלָּה
 שְׁלִישִׁים לַיּוֹבֵל שְׁהִיתָה שְׁנֵה חֲמִשָּׁה
 לְפִי שְׂדַקְיָהוּ בֵּא אֵל בְּבֵל כְּשֵׁנו
 שְׁהִיא שְׁנֵה חֲמִישִׁית לַגְּלוּת יְהוִינִי
 בְּרִבְעֵי שְׁהוּא חֲדָשׁ תְּמוּז, מִפְּנֵי
 בְּשֵׁנַת הַחֲרָבִין תְּחֵלַת הַחֲרָבִין, כִּי
 וְכִשְׁהִירָא לֹו הַמְּרֵאָה הַזֹּאת לַע
 הַמְּשִׁיחַ וּבְנִין הָעִיר וּבְנִין הַבֵּית,
 בְּשֵׁנַת הַיּוֹבֵל וּכְיוֹם הַכְּפוּרִים
 הַעֲבָרִים מִעֲבֹדוֹת לַחֲרוֹת, וְלִהְרוּו
 יִסְלַח לַעֲוֹן יִשְׂרָאֵל וְחִטָּאתָם לֹא
 לֹו הַמְּרֵאָה הַזֹּאת בְּבָבֶל. כְּמוֹ ו
 לְסִימֵן הַגְּלוּת שְׁהוּא בְּבָבֶל, וְכִש
 הַזֹּאת לְשִׁיבַת הַגְּלוּת, הִירָא אֹתוֹ
 עֲצָמוּ בֶּאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל סִימֵן לְשִׁיבַת ו
 הַגּוֹלָה. בֵּא הַכְּנֹזִי טְרַם הַיִּדְעִיָּה, כִּי
 חֲזֹקָאֵל בֵּן כּוֹדִי, וְכֵן וְתֵרָאֵהוּ אֵת
 וְזִיָּהֲמַתּוּ חֵיתוֹ לַחֵם (אִיּוֹב לֵג כ) וְז

אֵת אִיָּהוּ | בְּשָׁלְשִׁים שָׁנָה בְּרִבְעֵי בְּחִמְשָׁה אֵוְהָה בְּתַלְתִּין שָׁנִין
 לְזִמְן דְּאֻשְׁפַח חֲלִיקָהּ

רש"י

(א) ויהי בשלשים שנה. סמס הנביא דבריו ולא פירש שמו מי הוא, ולא פירש למנין מה מנה, לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו בשני מקראות הסמוכין לזה, ללמד מי הוא הנביא וללמד למנין מה מנה, שנאמר נחמשה לחודש היא השנה החמישית וגו'. אין אלה דברי הנביא, שהרי כבר

מצודת דוד

התורה בבית ה' כימי יאשיהו, כי בי"ח למלכותו מצאה והוא מלך ל"א שנים אם כן נשאר עור י"ד שנים, אחריו מלך יהויקים י"א שנה הרי כ"ה, כי יהואחז שמלך לפניו ויהויכין שמלך אחריו לא מלכו שניהם כי אם ששה חודשים ועשרה ימים ולא היה שנה שלימה, אם כן בשנה החמישית לגלות יהויכין נשלמו שלשים שנה. ולפי כשמצאו ספר תורה היתה הרעשה רבה והשנה ההיא היתה רשומה ומפורסמת ונודעת בין האנשים כי אז נגלה להם אשר החורבן מיועד לבוא, לכן תלה בה הנבואה ההיא שראה בה נסיעת השכינה מבית ה' כמלך הרוכב על המרכבה): ברביעי. בחדש הרביעי:

רד"ק

אדוני אבי ז"ל, כי בשמונה עשרה שנה למלך יאשיהו מצא חלקיהו הכהן הספר בבית ה', כמה נשאר ממלכותו י"ג שנה, כי ל"א שנה מלך. י"ג של יאשיהו וי"א של יהויקים הרי כ"ה ובעשרים וחמש מלך יהויכין, ואף על פי שלא עלתה לו מלכותו שנה, כמו שכתוב כי בעשרים וחמש ליובל גלה יהויכין, והמראה הזאת היתה בשנה החמישית לו, הרי שלשים שנה ליובל, והראה האל יתברך ליחזקאל המראה הזאת שיש בה רמז לנסיעת הכבוד מהבית בשלשים שנה למציאת הספר שקרע המלך את בגדיו בשמעו דברי הספר, כי הרעה והגלות תבא לישראל בעברם על דברי הספר, וכבר החלה הרעה לבא בימי יאשיהו, לפיכך הראה האל יתברך לנביא סימן נסיעת הכבוד מן הבית, כי כמו שהחלה

מדרשי חז"ל

(א) ויהי בשלשים שנה. שלשים שנה משנמצא הספר בבית ה' (בימי יאשיהו). (סדר עולם).

נושאי הפרק

- (א) תאריך ומקום מראה הנבואה ליחזקאל.
- (ב) מראה דמות החיות במרכבה ומעשיהן.
- (ג) מראה האופנים דמותן ומעשיהן.
- (ד) מראה הרקיע, והתנהגות החיות.
- (ה) הדמות שממעל לרקיע.

יחזקאל א

ג

תרגום יונתן

פְּהֵנָא רַבָּא סְפָרָא
 דְּאוּרִיתָא בְּבֵית מְקוֹדְשָׁא
 בְּעוֹרְתָא תַּחַת אוֹלְמָא
 בְּפִלְגוֹת לִילְיָא בְּתַר
 מַעְלֵינִי סִיְהָדָא בְּיוֹמֵי
 יֵאשְׁדָּה בְּרֵ אַמּוֹן מְלֹךְ שְׁבֻטָא דְּבֵית יְהוּדָה בְּתַמּוּז בְּחַמְשָׁא לִירְחָא אֲמַר נְבִיאָא וְאֵנָּא כְּגוֹ
 בְּנֵי גְלוּתָא עַל נְהַר כְּבַר אֶתְפַּתְחוּ שְׁמַיָא וְחַיּוּת בְּחַיּוּז נְבוּאָה דִּי שְׂרַת עָלַי חַיּוּז יִקְר
 שְׁכֻנְתָא דִּי: ב בְּחַמְשָׁא לִירְחָא הוּא שְׂתָא חַמְשָׁתָא לְגִלּוֹת מְלָכָא יוֹיָכִין:

ואני בתוך הגולה. כלומר חוץ לארץ ישראל: על
 גַּהַר כְּבֹד. שם הנהר: מראות אלהים. על שם
 שֵׁלָא הוּא רֹחַה נְאֻסְפְּקִלְיָא מֵאִירָה קוֹרָא אֹתוֹן
 מֵרֹאשׁ אֱלֹהִים, כַּעֲיֵן תְּלוּס וְלֹא מַמַּשׁ. וְכֹל הַנְּבִיאִים
 אֲף הֵם מִתּוֹן אֲסֻפְּקִלְיָא שְׁאִינָה מֵאִירָה רָאוּ, חוֹן
 מַמַּשָּׁה רִבִּינוּ, הוּא שְׁנֹאמֵר וְכִד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה
 (הוֹשֵׁעַ יֵי יֵא): (ב) הוּא הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְגִלּוֹת
 הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין. נִמְלִינוּ לַמֶּדִּין שְׁשָׁלְשִׁים שָׁנָה שְׁמֹנֶה,
 לַחֲמֹלֶת הַיּוֹבֵל מִנֶּה, שֶׁהַיּוֹבֵל הַאֲחֵרוֹן הַמְּחִיל בַּחֲמֹלֶת
 יֵימֵי יֵאשְׁיָהוּ הוּא הַשְּׁנָה שְׁמֹנֶה חֲלִיקָיו אֶת הַסֶּפֶר

רש"י

(מ"ג כב ט), וכן שנינו בסדר עולם שהיא הימה
 תחילת היוכל. יאשיהו מלך ל"ח שנה, לא מהן י"ז
 שעברו כבר נשחטו י"ד שנה, יהויקים מלך י"ח
 שנה הרי עשרים ותשע, וכנייה בנו לא מלך אלא ג'
 חדשים וגלה, ושנה שניבא יחזקאל הימה חמישים
 לגלותו, הרי שנת שלשים ציבל. וכן מצינו בסוף
 נבואתו שנתן סימן למנין היוכל, שנאמר (לקמן מ א)
 בעשרים ותשע שנה לגלותו נראש השנה בעשור
 למדש, ואמרו רבותינו (ערכין יב) איזהו שנה שראש
 השנה שלה בעשור למדש, הו' אומר זו שנת היוכל:

מצודת דוד

ואני. אז הייתי אני בין אנשי הגולה על נהר כבר:
 מראות אלהים. מראות השכינה: (ב) בחמשה לחדש
 וגו'. רוצה לומר בחמשה לחדש האמור היא היתה בשנה החמישית לגלות וגו':

מצודת ציון

(א) כבר. כן שם הנהר:

רד"ק

הרעה בימי יאשיהו כן תבא כלה. והראה לו בשנת
 שלשים ליובל שהיתה שנה החמישית לגלות יהויכין,
 לפי שצדקיהו בא אל בבל בשנה הרביעית למלכו
 שהיא שנה חמישית לגלות יהויכין, וכן הראה לו
 ברביעי שהוא חדש תמוז, מפני שהחדש הזה היה
 בשנת החרבן תחלת החרבן, כי בו נבקעה העיר,
 וכשהראה לו המראה הזאת לשיבת הגלות בימי
 המשיח ובנין העיר ובנין הבית, הראה אותם לו
 בשנת היוכל וביום הכפורים שהוא סימן צאת
 העבדים מעבודת לחרות, ולהורות כי האל יתברך
 יסלח לעון ישראל וחטאתם לא יזכור עוד. והראה
 לו המראה הזאת בכבל- כמו שהיה הנביא שם,
 לסימן הגלות שהוא בכבל, וכשהראה לו המראה
 הזאת לשיבת הגלות, הראה אותה לו בענין שראה
 עצמו בארץ ישראל סימן לשיבת הגלות: ואני בתוך
 הגולה. בא הכניי טרם הידיעה, כי אחר כך אמר אל
 יחזקאל בן בוזי, וכן ותראהו את הילד (שמות ב ז)
 וזיהמתו חיתו לחם (איוב לג כ) והדומים להם, כמו

שנין
 חלקיה
 ומתחלה
 ואלהה
 סערה
 לו אחר
 ול ומתי

למלכותו
 עוד י"ד
 כ"ה, כי
 לא מלכו
 ולא היה
 יהויכין
 היתה
 מפורסמת
 החורבן
 נראה בה
 מרכבה:

ה למלך
 ה', כמה
 מלך, י"ג
 ובעשרים
 גלתה לו
 ש ליובל
 החמישית
 אל יתברך
 נת הכבוד
 ירע המלך
 והגלות
 כבר החלה
 אל יתברך
 הו שהחלה

מסורת המכילתא י. עין מועד קטן כה ע"א: יא. ילקוט כאן. ילקוט יונה תקמט. ועין: יכמות נח ע"א. מתומתא ויקבל ח. פירק דר"ה פ"ט:

תורה אור א. הלא לבם לדעה כי י' אליה ישראל נחם מקבלה על לודיד ישראל לעולם לו וקבצי ברח פלתי: (הרב ג. ה.)

ב. בה אפי' קול ברעה ולשקט דני דדי תפרידים רחל כמדיה על גביה כמנה להנחם על גביה כי אפי' בה אפי' כמדי קולד כמדי ועיני כמדיה כי יש שקר לפעולתך נאם י' ושבו כמדי אפי' ויש לאמריה נאם ושבו כמדי כמדי:

ג. ונראה בחון ויהי כדלתי ואני כשושן הכירה אשר כשלים המדינה ונראה בחון ואני הייתי על אוכל אויל: (הרב ג. ה.)

ד. וביים עשרים וארבעה לחיט הראשון ואני הייתי על יד הנקד הגדול הוא תיקול: (הרב ג. ה.)

ה. היה היה דבר תיה אל יתקאל בן טון הכחן כמדין כשדים על גבי כפר ויהי עליי שם ד. ויהי: (הרב ג. ה.)

ו. והרי עלי שם י' ויקם יונה לברית תרשישה מלפני י' ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)

ז. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)

לפעולתך נאם ה' ירעה נאם ה' דבני הנאים אליך הוא מלך כי יש סכר לפעולתך לעונדא טבא דלזכהך כמרגומו הנ"ל, ושפיר היא ראייה ברורה שזכות האבות נאל הדיבור אפילו נחוץ לארץ:

ואף על פי שנדבר עמהם וכו'. גירסת הילקוט ויש אומרים אף על פי וכו', ואם כן נמחוקת היא שנויה, וללשנא קמא מדבר נחוץ לארץ אפילו נמקום עומאה:

ויש אומרים נדבר עמו בארץ. נמועד קטן דף כ"ה (ע"ב) משני מאי היה היה ככר"י, פירש רש"י ללשנא חדל לפי שדיבר עמו מחלה בארץ ישראל דיבר עמו שנית אפילו נחוץ לארץ, ועיין רש"י ורד"ק שמה"י. ומלינו מימר כעין טעמא, דלחרי שהוכן הנביא לקדושה בארץ ישראל היו כעין חלמיד שגלה מגלן רבו עמו (מכות י.) כמבואר בהרמב"ם בהלכות זולת (פ"ו ה"ב) ז:

(ו) רבי אלעזר בן צדוק אומר וכו' מגיד שהבקעה כשרה כו'. שאין לך הר וגבעה שלא העמידו עליהם האומות עבודה זרה (ע"ז מה. וע"ע ירושלמי ט"ז פ"ג ה"ה), על כרחיך נבקעה:

אומר יקום צא אל הבקעה מגיד שהבקעה כשרה. תדע שאין השכינה נגלית בחוצה לארץ שנאמר ויקום יונה לברית תרשישה וגו' וכי מלפני ה' הוא בורח והלא כבר נאמר אנה אלף מרוחק וגו' אם אסק שמים שם אתה וגו' אשא כנפי שחר גם שם יך תנחני וגו' ועיני ה' המה משוטטים בכל הארץ בכל מקום עיני ה' צפות רעים וטובים י' אם יתחרו בשאל אם יתבאו

(ק"א) יעו"ב, ועוד משם הייתי אומר שאפשר שיכלה זרעו של אהרן ויפסק חס ושלום ויוחזר הכהונה על כל ישראל, לכך מיימי קרא והיתה לו וגו' דרשו חז"ל בזמנים שם (דף ק"א): דההוא לזכרה, ופירש רש"י (ד"ה ההוא) דהזנעת שלא יפסק הכהונה מזרעו עד עולם:

(ה) אם תאמר וכו' אלא בזכות אבות. לאפוקי ממאן דלמר (שנח נה) דתמה זכות אבות מימי אליהו הקדוש ליחזקאל"י, וזה דמיימי ראייה ממאמר יש סכר לפעולתך וכמו שזכרנו יונתן דיש אגר לעונדא טבא דלזכהך, והרי קרא זה לעמיד מיימי, היא ראייה ברורה דלא תמה זכות אבות לעולם.

ואפשר לומר עוד, דמדקדק מהמקרא דכתיב כה אמר ה' מנעי קולך מנכי וגו' כי יש סכר לפעולתך נאם ה' ויש תקוה לחזיתך נאם ה', דחינות נאם ה' פעמיים במקרא זה הוא אך למוח, דקני אילו נאמר יש סכר לפעולתך ויש תקוה לחזיתך נאם ה', אלא היום נבואה זו נבאה לירמיה אחר שגלו ישראל לחוץ לארץ כמרגום יונתן דרחל מנכה על גביה ישראל שגלו"י, ונבאה הנבואה לירמיה מנעי קולך מנכי כי יש סכר

אומר יקום צא אל הבקעה מגיד שהבקעה כשרה. תדע שאין השכינה נגלית בחוצה לארץ שנאמר ויקום יונה לברית תרשישה וגו' וכי מלפני ה' הוא בורח והלא כבר נאמר אנה אלף מרוחק וגו' אם אסק שמים שם אתה וגו' אשא כנפי שחר גם שם יך תנחני וגו' ועיני ה' המה משוטטים בכל הארץ בכל מקום עיני ה' צפות רעים וטובים י' אם יתחרו בשאל אם יתבאו

ביאורים והערות

שכינה אלא שבכל גרמה ליה, מתיב רב נחמן בר חסדא ואמר ליה רב חנן בר חסדא היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בחי הכהן בארץ כשדים טפח ליה אבדה בסנדליה אמר ליה לאו אמנא לך לא תיטרוד עלמא מאי היה שהיה כבר, ופירש"י כלומר ההיא שעתא הוה, ולא יוחר, ויש אומרים שהיה כבר בארץ ישראל וכו', ע"כ. ג. הכוונה על הפסוק כיתחזקאל, ועי' רש"י שם שבביא כמה ראיות שזה הדיבור היה בעודו בארץ ישראל קודם שגלו, וברד"ק פ"י כדבריו רבינו דכפעם ראשונה דיבר עמו בארץ ישראל ובפעם שניה דיבר עמו בחוץ לארץ, ועי"ש. ד. ח"ל חלמי' שגלה לערי מקלט מגלן רבו עמו שנאמר (דברים יט. ה) וחי, עשה לו

מזרעו. כח. ופירש"י שם שהמלה לא הפסוק מהקבנות. כס. צ"ל לירמיהו. ז. ראה ויקרא רבה לו, ו. עד מתי זכות אבות קיימת וכו' ומסיים שם א"ר אחא לעולם זכות אבות קיימת לעולם מזכירין ואומרים (דברים ד, לא) כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את ברית אבותיך וגו'. ז. ויכרן אמר י' קלא ברומ עלמא אשתמע בית ישראל דבכן ומתאנתן בחר ירמיה נביא כד שלח יחיה נבחראדן רב קטוליא מרמחא אליא ודבכן במרר ירושלם מבכיאי על כנאה מסרבא לאתנחמא על בנדא ארי גל". ז. על מה שאמרו בגמ' שם, כי נח נפשיה דרב הונא וכו' פתח עליה רבי אבא ראר היה רבינו שהשרה עליו

ה. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
ז. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
ח. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
ט. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
י. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
יא. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
יב. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
יג. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
יד. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
טו. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
טז. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
יז. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
יח. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
יט. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)
כ. ויהי ויקם אנה כמה תרשיש ויהי שברה תרד בה לבוא עקבה תרשישה מלפני י': (הרב ג. ה.)

מכילתא דרבי יוחנן בראיית רבי

מגפונג צוקאוויט

אונקלוס

בראשית י יא נח

קמ

ארעא ושום אחוהי יקטן: כו ויקטן
 אוליר ית אלמודר וית שלף וית
 חצרמות וית ירח: כז וית הדורם
 וית אוזל וית דקלה: כח וית עובל
 וית אבימאל וית שבא: כט וית
 אופר וית חוילה וית יוכב כל
 אלין בני יקטן: ל והוה מותבנהון
 ממשא מטי לספר טור מדינחא:
 לא אלין בני שם לרעתהון
 לרשינהון לרעתהון בעמיהון:
 לב אלין ורעת בני נח
 לתולדתהון בעמיהון ומאלין
 אתפרשו עממיא בארעא בתר
 טופנא: א והוה כל ארעא לישן

יקטן: כו ויקטן ילד את אלמודר ואת
 שלף ואת חצרמות ואת ירח: כז ואת
 הדורם ואת אוזל ואת דקלה: כח ואת
 עובל ואת אבימאל ואת שבא:
 כט ואת אופר ואת חוילה ואת יוכב
 כל אלה בני יקטן: ל ויהי מושבם
 ממשא באכה ספרה תר הקדם:
 לא אלה בני שם למשפחתם לשנתם
 בארצתם לגויהם: לב אלה משפחת
 בני נח לתולדתם בגויהם ומאלה
 נפרדו הגוים בארץ אחר המבול: פ
 שביעי יא^א ויהי כל הארץ שפה אחת

רה
 לין
 הון
 שם
 בני
 בני
 לוד
 חול
 ליר
 בר:
 זום
 ינת

גם
 כלס
 היה
 דול
 זים
 בן
 היה
 היה
 אחר
 יחס
 גה
 ככל
 על
 סוף
 אחיו
 אמר
 ינת

לקט בהיר

רש"י

(כ) ולא קראו שמו פלג, לא נעת הוולדו, והדעה קושיא
 לדוכתיה שלא היה עבר נביא, אבל אין לספק על סוף ימיו,
 שאין טעם לקרות לו שם אחר שמת (רא"ם): (כא) פי'
 כשהכחוב מודיע לנו דבר, רגזנו שנדע, ואם אחר ההודעה
 נשאר סחוס מה לורך בהודעה, ואפשר שהודיע בזה לדקותיו
 של עבר שהוכיחם על הפורענות (גה"ק): (כב) מביא
 דרוש זה לחוספת רחיה שלדיק זה עבר נביא היה שידע
 בשעת הוולדו שיהיה עניו (מ"ל), ולזה אמר הכחוב ושם אחיו יקטן, ולא אמר ושם השני (גה"י): (כג) לזה חזר הכחוב
 לומר עוד הפעם כל אלה בני יקטן, שפירושו וזה לכל אלה בשביל יקטן שהקטין את עולמו, שאם מאמר בשביל שהיו הרבה
 אומר כן, הלא גם לכנען היו הרבה בנים ולא אמר כל אלה בני כנען (מהר"א): (כד) שהיו מצפים למיתה בכל יום לפי
 שהיו עניים רעבים ומעונים, (ב"ר), ומביא דרוש זה יומר מאשר שמות הנדרשים, לפי שנמסורה הוא ב' מינות חזר מות,
 ומה נשחנה בן זה ליקרות ב' שמות לכך פירש שהוא על שם המקום (מ"ל). ועוד שאין מנהג שבני יקרא שם בנו בלשון
 גנאי ופורענות, וכן גבי יקטן הוא מלשון קטן וגנאי הוא אם לא שנאמר בשביל ענוותנותו והוא לשבח (בא"י): (א) כבר
 הוכחנו למעלה (ג' כ"ג) שאדם הראשון דיבר בלשון הקודש, גם פשיטא ששם ועבר ואזרחם היו מדברים בלשון קודש ואם אמר
 הכחוב שהיה רק שפה אחת, בהכרח שהוא לשון הקודש (רא"ם):

באמצע ימיו^ב לא בא הכחוב לסחוס חלה לפרש"י,
 הא למדה שבשנת מות פלג נחפלו: יקטן. שהיה
 עניו ומקטין עצמו^ב לכך זכה להעמיד כל
 המשפחות הללו^ב (ב"י): (כו) חצרמות. ע"ש
 מקומי^ב דברי אגדה (ב"י): (ח) שפה אחת. לשון
 הקודש^א (תהי"ט):

אור החיים

יא) א. ויהי כל הארץ שפה אחת וגו'. יש לחת
 לב לחזר בענין דור הפלגה מה
 היא דעתם צננות העיר והמגדל שאם טעמם הוא
 כפרט מפרטי הכפירה לא נודע חופן הכפירה, גם
 לא היה ה' מספיק להענישם בזהפין אוחס לבד,
 ועוד לריך לדעת אומרו לא יבצר מהם כי ח"ו

לס
 יח)
 ימיו
 קודם

וּדְבָרִים אֲחָדִים: לְיְהִי בְּנִסְעֵם מִקֶּדֶם וַיִּמְצְאוּ בְקַעַה בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר וַיֵּשְׁבוּ

חַד וּמִמְלַךְ חַד: בַּיְהוּהוּ בְּמִטְלָהוֹן בְּקַדְמִיתָא וְאַשְׁכַּחוּ בְּקַעַתָא

לקט בהיר

רשי

ב) מדאמר נח"ו המוסיק ולא אמר דיבור אחד, על כרחין אין זה פירושו וסיומו של שפה אחת, לכן דרשו זו כל הני דרשות (מהדר"ו), ובחר רש"י להביא ג' דרשות הללו שהם קרובים לפשוטו והשאר רחוקים (מ"ל), ונריך לכל הג' שכל אחד יש נגוס כלשון דברים אחדים, לפי דרך הא' היל"ל דברים מאחדים, כלומר כולם היו מאחדים בענה אחת, ולדרך הב' היל"ל דברים על אחד או על יחיד, ולדרך הג' היל"ל דברים חדים מלשון חרב חדה, כלומר לשון הרע ומרעמות על הנורה עולמו (נח"ו): ג) שיצרו: ד) בשנה זו הייתה המבול: ה) דוקא בני עם שהיו יושבים עם אנל בני חס ויפת לא היו נוסעים כל עיקר (רא"ם): (רא"ם):

ודברים אחדים. ב) באו בעלה א' (ב"ה) ואמרו לא כל הימנו שיצור"י לו את העליונים נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה (תת"י), ד"א על יחידו של עולם (ב"ה), ד"א ודברים אחדים* אמרו אחת לאלף וחרניו שניס"י הרקיע מתמועע כשם שעשה צימו המבול בואו ונעשה לו סמוכות* (ב"ה): (ג) בנסעם מקדם. שהיו יושבים שם כדכתיב למעלה (י"ג) ויהי מושבם וגו' הר הקדס"י ונסעו משם לתור להס"י מקום להחזיק* את כלם ולא מלאו אלא שנער (ב"ה): שינוי נוסחאות • דברים חדים • סולמות • המוסיק

אור החיים

כמעט יצא הטועה לטעות צוה"ק, ועוד מה הוא כוונת הכתוב שכתב לנו ענין בנין העיר צפרטים המגויסים^{קמ"ג}, והלא אמרו רז"ל (סוטה מ"ד) כי מרזון ה' היה שיתעסקו בצנין העולם, ואפשר כי להיות שכאשר ברא הקב"ה עולמו בראו שיביח שלישי ישוב שלישי מדבר (רש"י ישעי' מ' י"ב) ותמלא הן היום כמה מקומות של ישוב שאם חסמוך אחס אחת אל אחת לא יביח אפילו חלק ממאה בשלישי ישוב הנזכר ויביח הכל מדבר^{קמ"ג}. אלא להיות שהעיררות והכרכים בין עיר לעיר חלק קרוב ובני העולם עוצרים ושבים מזו לזו בזה יחשב הכל בין העיררות בין מה שביניהם ישוב וצנירוף הכל תמלא שלישי ישוב, ולזה נאמר היחב כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים ראו שיביח כולם מקובלים במקום אחד ולא יתפזרו אנה ואנה ושיביח במקום אחד ישוב דוקא ולזה בנו העיר להם פירוש עיר אחת לכולם ולחשפת שמא יתפזרו באורך העולם וילך

אחד מהם אנה ואנה עשו המגדל להיות להם לסימן שזכו מקומם אשר נקרא שםם עליו וגם להכיר המקום מרחוק אשר יביח שם וצא יצא לאות המגדל, וזה הוא אומרו פן נפוץ על פני כל הארץ שלא ראו להיותם נפזרים וכלים זעיר שם זעיר שם, ולזה אמר ה' כי הדבר הזה איננו נכון בעיניו והוא דבר שיכולים להשיגו להיותם צעלי בחירה ורצון במעשה הגשמי, ולזה גזר אומר להפר עלתם ולצלול שפחם שאז בהכרח יהיו נפרדים וכל אחד יבקש לו מקום, וזה שאמר הכתוב ומשם הפיטם ה' על פני כל הארץ, וזה הוא עד נאמן לפירושו^{קמ"ג} שכוונת ה' שיהיו ממלאים כל העולם ובזה נעשה שלישי העולם ישוב לסיבה נודעת לו יחברך שמו, ויש בזה סוד כידוע ליודעי חן וכמעט יביח דומה למקלץ בנטיעות ומפנים השפעה ממקום למקום. ורבותינו זכרונם לברכה דרשו דרשות הרבה ואין המקרא יולא מידי פשוטו:

אור בהיר

קמ"ג) שאם לא יפיטם ה' יכולים לעשות מה שרצוים. קמ"ד) באומרו וזה החילם וגו' לא יבצר וגו' יצמו וגו'. קמ"ה) ואם קן האץ מקויים כוונת הנביאה. וע"ז חירך לא מבעיה התלרים שוקים ורחובות שנתון העיר שנחשבים ישוב, אלא אפילו שדות וכרמים שבין עיר לעיר מאחר שהעירות קרובות זו לזו ואין שם מדבר מרוב נחשב לישוב. קמ"ו) שלכאורה למה להפיץ אחס, אם הכוונה שחלדו לבנות די במה שנבלה שפחם. ומה גם שאמר על פני כל הארץ, ולא די לומר ומשם הפיטם ה'.

בְּאֶרֶץ דְּבָנִי ג וְאָמְרוּ נָבֵר לְבָנִין וְנִשְׁרַפֵּנּוּ (נ"י בְּנוֹרָא) לְאֶבְנָא וְחִימְרֵי ד וְאָמְרוּ הִבּוּ וּמְנַדְלָא וְרִישׁ שְׂמִיָּא וְנַעֲבִיד נְחָבְדָּר עַל ה וְאֶתְנַגְלֵי וְ עוֹבְדֵי קִרְתָּא בְּנֵי אֲנָשָׁא: ו חַד וַיֵּשְׁבוּ חַד

ג) איש אל ו (ב"ה), וכוש לפו עלמכס, כל הבו ומחזברים למ הזמינו, אפרקל בצבלי"ס, שהיא הלבנים שקורי לחמר. לעוח ו עלינו שום מכ לראות. לא נ שלא ירשיעו ה הנחומא: בני חמורים* וגמל אח הטובה ואנ אלו כפו* צע ומלעם מן המ עובד זו יש ע שינוי נוסחאות • יבא

מעממינו ומדעתיו ולמנוע המכה מל כלומר הקב"ה ל (לברש): (יב) וא"כ לא הוירך ל רש"י שלא ירשיעו הידועה (מ"ל): הללו קיימים קוד

אונקלוס

בראשית מא מקץ תקלד

הוא מאד: לב ועל השנות החלום אל
 פרעה פעמים ביינכון הדבר מעם
 האלהים וממהר האלהים לעשתו:
 ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם →
 וישיתו על-ארץ מצרים: יעשה
 פרעה ויפקד פקדים על-הארץ וחמש

הוא דיהי בתר כן ארי תקוף
 הוא לחרא: לב ועל דאתנית
 חקמא לפרעה תרתין ומנין ארי
 תקין פתנמא מן קדם י ואוחי י
 למעברה: לג וכען יחזי פרעה
 נבר סובלתן וחכים ומניה על
 ארעא דמצרים: לה יעבר פרעה
 ומני מהימנין על ארעא ויזרו ית

לקט בהיר

רש"י

(לג) נבון. ממומן י"ו (אונק): (לד) וחמש. כחרגומו (לד) מוכן ומוזמן מלשון היו נכונים, ואינו מלשון אמת נכון הדבר (דברים י"ז ד') כי שם חרגומו אונקלוס כן וכאן חרגומו מקין (רא"ם):

אור החיים

לב. ועל השנות וגו' (י) רמז לבי דברים על הכפל ועל השינוי שלא בא החלום ב' כחלום ראשון שבע פרות וגו' שאו יחשוב כי דמיון הראשון עשה רושם בדעתו ועלה על משכבו ב' פעמים, ולכן בא החלום בסדר חדש שבע שבלים וגו' הרי זה בא ללמד כי נכון הדבר (י) ומעם האלהים בא אליו החלום ולא דמיון כחב. ואומרו וממהר האלהים וגו' (י) פירוש מה שבה החלום כפול בזילת אחת ולא בא ב' זמנים מרוחקים לומר אליו שבזמן קרוב הוא ולא לזמנים רחוקים יגיד: **לג. ועתה ירא וגו'.** טעם יוסף שנעשה יועץ למלך והוא לא בקש ממנו אלא פתרון החלום, כי בא לתת לו טעם אשר הראהו ה' את אשר הוא עושה כי הוא כדי שיפקד פקידים וגו' (י). עוד להיות שהראוהו בחלום שבלעו הפרות הרקות לפרות הבריאות זה יגיד כי יתפרנסו שני רעב משני שבע, ולא אמר ירא פרעה וגו':

איש נבון וחכם. לדעת אופן אולרות הצבואה לבל תרקב חב מהצבואה (י). ואומרו וחכם שיודע כלליות החכמות לדעת חכמת התשורת וההנדסה והמספר, והקדים נבון (י) כי הוא דבר המעכב יותר כדי שתקיים הצבואה (י):

לד. יעשה פרעה (י). כוונת הדברים הם כי השכיל יוסף שטעם החלום הוא ללד כי ה' מציה שבע שני שבע צשופע יותר על שאר השנים כדי שחיה הצבואה לשבע שני רעב חולת הודעת החלום כשצבוא הצבואת שנה ראשונה מרווחת אז כשצבוא שנה שניה יתשלו זורעי הצבואה כי יאמרו הרי עשחה צבואה שנה ראשונה לשלש שנים, וגם ללד הריצוי תזול הצבואה ויתעללו מערות בחרישה חריעה ומכשיריה, וגם הזרעים בשנה שניה כשיתברך יוסיפו עוד להפעל מלרוע עוד, ומה גם צבבור שלש או ארבע שנים הן לא יעשה עבודה צדקה לרוע ולחרוש, אשר על כן

אור בהיר

מזרים חלם מסתם יהיה בדרך מזרים. (לג) ולא אמר על מזרת החלום, או על כפל החלום. (לד) ופי' מציה נכון, מכוון ומתוקן. כלומר, אמת. וזה לא כפי' רש"י ז"ל, והכוונה שאם היה חלום ב' ג"כ נפרות, היינו אומרים שכמו שהחלום ב' הוא דמיון כוב, כמו כן חלום א', אבל השינוי מראה שהוא נכון, והוא מהאלקים. (לד) והיכן נרמז דבר זה בחלום. (לז) ולא סתם עתידות. (לז) שנה נריך חוש מעצמו להבין דבר. (לח) הגם שהוא מדריגה גדולה, והיה נריך לומר להפך, חכם ונבון. (ט) אבל אם לא יהיה חכם ויבין הרבה אולרות ממה שנריך וכדומה אין זה דבר המעכב. (מ) הרי כבר אמר ירא פרעה איש וגו'.

אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשֶׁבַע שָׁנֵי הַשְּׁבַע;
 וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־אֹכְלֵי הַשָּׁנִים
 הַטֹּבוֹת הַבָּאת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ־בָר
 תַּחַת יַד־פְּרֻעָה אֹכְלֵי בְּעָרִים וְשָׁמְרוּ:
 וְהָיָה הָאֹכֵל לְפָקֶדוֹן לְאֶרֶץ לְשֶׁבַע
 שָׁנֵי הָרָעַב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 וְלֹא־תִכְרַת הָאֶרֶץ בְּרָעַב: וַיִּיטַב

אֶרֶעא דְּמִצְרַיִם בְּשֶׁבַע שָׁנֵי
 שׁוֹבְעָא (שְׁבַעא) לֵא וַיִּכְנָשׁוּן
 ית כָּל עֵיבוֹר שְׁנֵיָא טָבָן דְּאֶתְנָן
 הָאֵלֶּן וַיִּצְבְּרוּן עֵיבוֹרָא תַּחוֹת
 יָדָא דְּפְרֻעָה עֵיבוֹר בְּקִירוֹיָא
 וַיִּשְׁמוּ: לֵא וַיְהִי עֵיבוֹרָא גִּנְיוֹ
 (לְעֵמָא דְ)אֶרֶעא לְשֶׁבַע שָׁנֵי
 כַּפְנָא דִּי תַּהוֹן בְּאֶרֶעא דְּמִצְרַיִם
 וְלֹא תִשְׁתַּיְצִי עֵמָא דְּאֶרֶעא
 בְּכַפְנָא: לֵא וַשִּׁפְר פִּתְנָמָא בְּעֵינֵי

פְּרֻעָה וּבְעֵינֵי
 לֵא וַאֲמַר
 הַנְּשֹׁכָה בְּרִין
 נִבְנָאָה מִן קָדְנָן
 פְּרֻעָה לְיוֹסֵף בְּ
 ית כָּל דָּא לְ
 כְּתוּדָה: מֵאֵת הַ
 וְעַל מִימְרָהּ יוֹ
 כְּרִסִּי מִלְּכוּתָא

לקח בהיר

רש"י

לה) ומרגומו ומורוין, ושם פירש"י מווינים בכלי זיין, לא
 שזריו פירושו כלי זיין, אלא הכל לפי הענין, שם הזרחה הוא
 כלי זיין, וכאן הזרחה לתם פקידים לזר ולשמור שלא יזלזלו
 ולא ישליכו את התבואה וכדומה, ולא רצה רבינו לפרשו
 מלשון חומש שיטול חמישית ולא מעשר, שלא ראינו בכחוב
 שעשו כן, אדרבה יוסף מפרש דבריו ויפקד וכו' ויקבלו וכו'
 ויצברו וכו' (רא"ם): (לו) וכן דרך הכתוב להמליך
 ולייפות הדיבור לקרוא לרשותו ידו במקום שאין לטעות כגון ויקח את כל ארצו מידו (בא"י): (לז) לא כל האוכל ממש
 אלא הנותר מהלטרכות שני השבע (רא"ם): (לה) אין פירושו זה חלוק מפני רמב"ן ז"ל שאמר פקדון ממש, אלא שרש"י
 חיקן הלשון שאמר הכתוב לפקדון בלמ"ד, ולא אמר והיה האוכל פקדון שפ"י הלמ"ד הוא שיעשו עם התבואה כמו שעושין
 עם פקדון והיה א"כ התבואה לפקדון כלומר דבר שלא היה עד עתה פקדון אלא היה סחורה כגון למכור לארץ אחרת עתה
 יעשה לפקדון (ג"א), והוסיף רש"י לומר הגנו לארץ כדי לפרש הלמ"ד של לארץ, שפירושו, שלא די שהפקדון הוא נכסי
 יושבי הארץ אלא גם נפקד ונגנו לאורך יושבי הארץ (בא"י):

והרז*, וכן (שמות י"ג י"ח) וחמושים ל"ח: (לה) את כל
 אכל. שם דבר הוא, לפיכך טעמו צאל"ף ונקוד
 צפת"ח קטן, ואוכל שהוא פועל, כגון (ויקרא ז' כ"ה) כי
 כל אוכל חלב טעמו למטה צכ"ף ונקוד קמ"ץ קטן:
 תחת יד פרעה. ברשותו^ל וצאלרותיו: (לו) והיה
 האכל. הצבור^ל כשאר פקדון^ל הגנו לקיום
 שינוי טעמות. ויזוון.

הארץ: (לח) (לח)
 כדון^ל, חס נ
 הנמלא לשון חנ
 תיבה ונקודה צ
 כמוד. לבקש
 כמוד: (מ) ישק
 יהיו נעשים על
 (תהי ב' י"ב) נשק
 שיכיו קורין לי
 שינוי טעמות. שם ה
 הנקשה והחיפוש,
 שראה שגם עבדיו
 כל הצורך לאו דו
 עניינו לכאן, ובעני
 ידו נקרא ישק (ו)
 פי' אני אגדל מו

אור החיים

הודיע אלכיס כי מה שהוא נותן ביותר בשנים אלו
 הוא למחן שבע שני הרעב, ולזה אמר לפרעה יעשה
 פרעה ויפקד וגוי פירוש שיפחדל הוא במעשה
 זה^ל וגם יעשה לאחרים כדי שלא יתעלל אדם
 בדבר זה בהכנת שבע שני השבע לזרוע בכל
 היכולת, וחמש פירוש חרס לבחתי החרשל מעטם
 ראות הדבר מרובה ביותר. או יאמר וחמש שיקח
 הוא מכולן חמישית לפרעה, הגם שהמשפט הוא
 מעשר (ש"ח ח' י"ז) יקח בשנים אלו חמישית בשכר
 הודעת הדבר ממנו, וגם שיעשה עמכם חסד שכל

התבואה שתהיה לפרעה לא נשלח בה יד אלא
 תהיה עומדת לפרנסתם למוכרה להם בשני הרעב
 כאומרו והיה האוכל לפקדון בזה רמז למה שכחצנו
 כי לא ישלח יד בה גם שלא ימכור מהתבואה לזולת
 בשני רעב עד שיקדמו הם לקנות לורכס וכמו
 שאפרש בפסוק שאחר זה:
לו. לשבע שני הרעב אשר וגוי. פירוש קודם
 כל דבר יהיה סיפוק ארץ מזרים
 לפרנס רעבונם ואחר כך לשאר ארצות, והוא אומרו
 אחר סיפור רעב מזרים ולא תכרת הארץ וגוי כאן

לח. הנמצ

נשמע כי נמלא
 בדומה^ל ולא

מג) שאין לומר י
 בנמלא, וא"כ חס י
 בנמלא, מה שאין י
 דבר אמרתי שממ
 כמוד, פירושו

אור בהיר

מא) נשדות עלמו. מב) מחיבת אשר עד סוף פסוק מיומר.

בעזרת השם יתברך

ספר

דגל

מחנה אפרים

וזאת התורה דנפק מפום ארי' דבי עילאי
ה"ה אמ"ו הרב הגאון הגדול המפורסם
בוצינא קדישא נר ישראל איש אלקים קדוש
מו"ה **משה חיים אפרים** זצוק"ל

שהי' אב"ד דק"ק סדילקאב, נכד של הרב האלקי אשר שמו
הטוב הולך מסוף העולם ועד סופו מו"ה ישראל בעש"ט
זצוקלה"ה ממעוזבז וכותו יעמוד לנו ולכל ישראל, דחדש
חידושין בנו עדין קדישין, ותורת משה היה מצוין וחתום
באוצרותיו באוצר החיים בכתב עט סופר מהיד במלאכתו
במלאכת הקדוש, וכל גדולי הדור המה משתוקקים וחפצים
למעום מעם עריבות ומתיקות דבריו שיצא מפי הקדוש להוציא
לאור עולם, וקם בן אפרים נושקי רומי קשת ואור הלציו
האיש אשר נתן לו שכל במרומים ועמו קשורה הוא שמלתו
לעורו, ומי האיש החפץ למצוא לנפשו דברי חפץ ימצא בדברי
הקדוש מטמונות וסגולה מלכים עד אין חקר יקד מפו ומפנינים,
וזכות המתבר יעמוד לנו ולכל ישראל אמן.

נוסה השער בדפוס ראשון בשנת תק"ע לפ"ק

יצא לאור מחדש במהדורא נאה ומפוארה
עם הוספות מ"מ ומפתחות ע"י

אברהם לויפער

אבד"ק דאראג

בן אאמו"ר החסיד האמיתי איש החסד כש"ת
הרב רבי שלום לויפער זצ"ל

שנת תש"ע לפ"ק

ידו יהיה להם חיקון ועליה, והוא אב לכולם והם נקראים תולדותיו.

וזוה י"ל כל הענין מרומנו כאן בפסוק, ולשם, היינו מי שכל מעשיו הם רק לשם, היינו לתועלת השכינה כביכול הנקראת שם, היינו לייחודה בצעלה כביכול, אז יולד גם הוא, ובחורה לא כתיב נקודות ואפשר לומר יולד, שפירושו שנמשך גם לו תועלת, והיינו שנעשה ככריה חדשה וכקטן שנולד מחמת התחדשות אור נשמתו, שצא לו אור חדש מהשפע הקדוש הנשפע על ידי יחודו כנ"ל, אבי כל בני עבר, היינו גם שהלדיק ההוא נעשה אב לכל הנשמות ונילווי קדושות שנפלו לקליפות ר"ל, ונמעלו כולם על ידו, ונקראו כולם תולדותיו שעל ידו יש להם חקון, וזה כל בני עבר, שהם לו כבנים, שעל ידו עוזרים לשרשו, והוא נעשה מעצר לאוחן הנשמות.

גם אחי יפת הגדול, כידוע (וזה"ק פ' פנחס דף רל"ו ע"א, ועע"ש פ' ויקרא דף י"א ע"א) יסוד ותפארת הם תרין ווין, תרין רעין דלא מתפרשין, יסוד היא וא"ו ועירא, ותפארת הוא וא"ו רבתא. וזה שאמר הכתוב שהלדיק ההוא שהוא בחינת יסוד נעשה אח ליפת, היינו תפארת הגדול שהוא וא"ו רבתא, והיינו שנעשה יחוד יסוד ותפארת, והבן כל זה כי יש בו דברים נסתרים.

*

ידו כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. י"ל צוה על דרך הלצה, וגם כל הענין

מקודם, ויהי בנסעם מקדם וימלאו בקעה, ונשרפה לשריפה ונעשה לנו שם. הנה החורה מרמות צכאן על כח שקרנים ומחדמים לשלומי אמוני ישראל, ולבסוף אין להם קיום והם כלים מאליהם, כי שקרא לא קאי (שבת ק"ד.). והוא מרומנו בפסוק, כי בתחלה ויהי כל הארץ שפ"ה אחת, היינו דבוקים בשכינה גימטריא שפה, ודברים אחדים, היינו מחמת שהיו דבוקים בה' היה ביניהם אחדות גדול, ולא היו מדברים אחת בפה ואחת בלב רק הפה והלב היה אחד, אבל ויהי בנסעם מקדם, היינו מקדמונו של עולם כמאמר רז"ל (בראשית רבה ל"ח ד'), וימלאו בקעה וכו', היינו שחעו ונפלו בצור עמוק וחושך, ועוד להם שמראים עצמם כלדיקים, והוא שאמרו ונלכנה לבנים, היינו נלכוש בגדים לבנים דמיון הלדיקים הטבורים, ונשרפה לשריפה, להכות כף אל כף בהתלהבות, והכל הוא כדי לעשות לנו שם כפשוטו, ונכנה לנו עיר, לכבוש עיירות תחת ידם, וקופס ומהי להם הלבינה לאבן, היינו בגדי לבנים שהיו לובשים היה להם לאבן נגף ולמכשול, והחמר ר"ת חכם מופלא ורב רבנן (וזה"ק פ' תצא דף ע"ה ע"ב), שהיו מחזיקים ומראים בעצמם, היה לחומר כפשוטו לטבוע וליפול בחוכו, ויפץ ה' אותם משם, כי שם בלל, היינו צעונותינו הרבים נתעורר על ידם קטטה ומריבה ושנאת חנם, ונבלל שפחם שאין אחד יודע מה שהשני מדבר, והבן.

L

או יאמר והנה מן היאור עולות שבע פרות וגו'. על דרך הנ"ל, לאיתא בחיקונים (תיקון כ"א דף נ"ג ע"ב) דא אורייתא, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (שמות א' כ"ב) דא רזין לאורייתא עיין שם. וזה י"ל והנה מן היאור, היינו מן התורה, עולות שבע פרות, היינו שבעין אנפין לאורייתא (זוה"ק פ' שלח דף ק"ס ע"א), וזהו פרות, שהם פרים ורבים ונדרש בע' פנים, ושבע, היינו שכל אחד כולל מעשר, וכשלומד ודורש התורה לשמה ומייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה, אזי ממשיך שפע וברכה על כל העולמות עד עולם העשיה, וזהו שבע שני שבע, היינו שמביא שביעה לעולם, שממשיך שפע וברכה מן העולם ועד עולם עד עולם העשיה, וממשיך שפע לכל המדרגות תחתונות ושפלים, ותרעינה, היינו לשון ריעות והתחברות, באלו, היינו גם כן לשון אחוה וריעות, והיינו שמקשר ומחבר את עם דלת, היינו עם השכינה הנקראת דלת (זוה"ק פ' עקב דף רע"ג ע"ב).

והנה מן היאור עולות שבע פרות רעות מראה וכו', היינו שכל האפיקורסים והמינים מביאים לעצמם ראה מן התורה לשטותם, וכך הם דורשים התורה למינות, וכך הם מסתכלים בתורה, על דרך (הושע י"ד י') נדיקים ילכו צם וכו', ותבאנה אל קרבנה ולא נודע וכו', היינו שהם משבחים מה שהיה להם תענוג ודיעה בתורה.

וזדו גם כן והנה שבע שבלים עולות מלאות וטובות, מרמו גם כן כנ"ל על שבעין אנפין לאורייתא, ותיבת שבלם חסר מספר שבע, היינו לדרך הנ"ל שמביא שפע וברכה ושביעה בעולם.

והנה שבע שבלים נטומות קדים דקות ורעות, היינו גם כן כנ"ל על דרך (שם) ופושעים יכשלו צם, ועוד נוסף שיש לו תענוג והוא שבע מזה, והוא מרמו שבלם חסר מספר שבע, שיש לו תענוג מדרושי אפיקורסותו.

דב"ל זה הוא חלוי בתנועה אחת ונקודה אחת, היינו באמיחת הלב, כשלומד באמת ובלב שלם, אז כל מה שיש בתורה פשט רמו דרוש סוד הכל נתגלה אליו באמת, וכשח"ו בתנועה אחת פורש עצמו מן התורה, אזי מוצא אתר כך רמו מזה בתורה ודורש כך את התורה ח"ו, ונמשך מזה כל האפיקורסות ר"ל.

דיאבור יוסף ירא פרעה איש נבון וחכם, היינו שיראה לקשר עצמו בחכמה ובינה שהוא יראה והאבה (תיקון חיקון י"ד דף כ"ה ע"ב), היינו ללמוד התורה בדחילו ורחימו, וחמש את ארץ מצרים גימטריא ש"פ, והיינו וחמש, שיכניס החמשה אורות היינו החמשה אלפי"ן למצרים שהוא מספר ש"פ, ויהיה שפה גימטריא שכינה, והיינו שיקשור עצמו בשכינה.

וכמו ששמעתי מן אא"ז זלצה"ה על פסוק (בראשית מ"ד ד') אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה, כי אנכי שהוא השכינה (זוה"ק פ' יתרו דף פ"ה ע"א) הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה (בראשית כ"ח י"ב), וכדאיתא בזה"ק (פ' נשא דף קכ"ג ע"ב, וע"ע חקוני תיקון כ"ה דף ע' ע"ב), משל אחד יורד לבור כריך ליקח לעצמו סולם כדי שיוכל לחזור ולעלות (ע' זוה"ק פ' יורא דף קי"ב ע"ב), וזהו אנכי שהוא השכינה ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך, היינו על ידי השכינה תוכל לעלות, גם

עלה, היינו שיהיה עלייתן שחעלה כמה וכמה נשמות ה וזדו וחמש את ארץ מ השבע, היינו כשחברו ושבע, תכניס את אלפין ל השכינה כביכול ויקשר עצמו היינו שיעורר וידבק עצמו שהם חסד וגבורה, וזהו צ' הוא חסד (חקוני תיקון ס"ט) מורה גם כן על גבורה (ע"י ע"ב) מלשון (ויקרא ה' י"ב) גבורה גדולה ומלאכה גדולה ו"ל (יזמא מ"ז:), וצוה יהיה וראשו מגיע השמימה, והבן *

או יאמר והנה שבע שבלים וכו'. יש זכאן סוד בשורשן, כי ידוע שורש כל כי מינה דינין מתערין (ו' ע"א), וכשמעלין הדינים ל הבינה שם נמתקו כל הדיני ויש להסביר הדבר, כי יד דף רמ"ג ע"ב) שהדיני מלאכות, ונגד זה יש ל"ט מלאכה הוא לימאום, המלאכה מחשבתו מתפש וכשעושה כל דבר מלאכה כולו בחוץ אוחו הדבר, וזו הוא שמה נמשך דיני למאום, כי כל למאום וכשמעלים הדינים לעולם המחשבה (זוה"ק פ' פנחס דן

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שְׁמֵי־הַמָּקוֹם הַהוּא
 יְהוָה | יִרְאֶה אֲשֶׁר יֹאמֶר הַיּוֹם בְּהַר
 יְהוָה יִרְאֶה: ^ט וַיִּקְרָא מִלְאֲךָ יְהוָה אֵל
 אַבְרָהָם שְׁנֵית מִן־הַשָּׁמַיִם: ^{טו} וַיֹּאמֶר
 בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר
 עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׁכְתָּ
 אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ: ^ל כִּי־בָרַךְ
 אֲבָרְכְךָ וְהִרְבָּה אֲרֻבָּה אֶת־זַרְעֲךָ
 כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוּל אֲשֶׁר עַל־
 שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרְשׁ זַרְעֲךָ אֶת שְׂעֵר
 אֵיבָיו: ^מ וְהִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֲךָ כָּל גּוֹיֵי
 הָאָרֶץ יַעֲקֹב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי:

חֲלָף בְּרָה: יד ופִלַח וְצִלִי אַבְרָהָם
 תָּמַן בְּאַתְרָא הֵהוּא וְאָמַר קָדָם יי
 הָכָא יְהוֹן פִּלְחֹן דְּרִיָּא בְּכֹן
 יתְאָמַר בְּיוֹמָא הַדִּין בְּטוֹרָא
 הַדִּין אַבְרָהָם קָדָם יי פִּלַח:
 טו וקָרָא מִלְאָכָא דִּי קְאָבְרָהָם
 תְּנִינֹת מִן שָׁמַיָא: טו וְאָמַר
 בְּמִימְרֵי קִימִית אָמַר יי אָרִי
 חֲלָף דִּי עֲבַדְתָּא ית פִּתְנָמָא
 הַדִּין וְלֹא מִנְעַתָּא ית בָּרַךְ ית
 יְחִידְךָ: יי אָרִי בָּרַכָּא אַבְרָכְנָךְ
 וְאַסְגָּאָה אֲסַגִּי ית בְּנֶךְ כְּכֹכְבֵי
 שָׁמַיָא וְכָחֲלָא דִּי עַל בֵּיף יִמָּא
 וַיִּרְתּוֹן בְּנִיָּה ית קְרוֹי סְנַאיִהוֹן:
 יי וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִיל בְּנִיָּה כָּל
 עַמְמָא דְאַרְעָא חֲלָף דִּי

→

לקט בהיר

רש"י

(בא"י): (לב) והוא לשון חפלה על העמיד ואינו ראוי
 עינים, אלא מלשון רואה אני את דבריו, ואמרו בהר ה'
 אינו נקשר ביחד ב' חיצות הללו, וצריך להפסיק ביניהם, כי
 חיצת ה' מקושר עם חיצת יראה ועל חיצת בהר צריך
 להוסיף בהר "הזה", ופי' הכתוב הוא עז"ה: (ה' יראה) יהי
 רצון שהקב"ה יבחר לו מקום זה לשכונת קדשו (אשר יאמר
 היום) שכל יום לדור דורות יהיו אומרים (בהר) הזה (ה'
 יראה) הקב"ה חמיד בהתגלות לעמו ומוכן לקבל עבודתם
 וחפלתם, ולפי"ז מה שאמר כתרומתו כוונתו על אמלע הפ'
 לא מחילתו וסופו חזי פשוטו, ולפי האגדה יהיה גם יראה
 הראשון מלשון ראית עינים, וחיצת ה' נקשר לחיצת בהר,
 ואין צריך להוסיף, ופי' חיצת היום יום הכפורים, עז"ה:
 (ה' יראה) את עפרו של יחזק כלומר זכותו יהיה מונח
 לפניו ויראה אותו (אשר יאמר היום) שיהיו יכולים לומר
 ביום הכפורים של כל שנה ושנה (בהר ה') פי' לפניו
 (לג) פי' אין היום יום העקידה או יום שכחז אותו הכותב
 את החורה, אלא יום שאתה רואה אותו נכתב ויום שאתה אומר: (לד) והגם שאין כאן ב' ברכות, שחיצת בך הוא שם
 דבר ופירושו ברכה אברכך אעפ"כ חד מיותר וניתן לדרוש, וכן הרבה ארבה, וכן דרשו חז"ל הכפל בכל מקום, וכשלא מצאו
 לדרוש אמרו דברה תורה כלשון בני אדם (רא"ם), וצריך ברכה לאב ולבן הגם שברכות הבן הוא עצמו ברכה לאב, לומר שכל
 אחד כדאי לעצמו (במ"ח), וא"כ נחזיק יחזק ב' ברכות שלו ושל אביו (נח"י):

דמו זרוק, (כחילו בני* מופשט), כחילו הוא נקטר
 ונטשה דשן (צ"ה): (יד) ד' יראה, פשוטו כתרומתו ה'
 יבחר ויראה לי' לו את המקום הזה להשרות בו
 שכונתו ולחקריו כאן קרצנות: אשר יאמר היום.
 שיאמרו לימי הדורות עליו בהר זה יראה הקב"ה
 לעמו: היום. הימים העתידיים, כמו (כ"ו י"ג) עד
 היום הזה שכל המקרא, שכל הדורות הבאים
 הקוראים את המקרא הזה יי, אומרים עד היום
 הזה על* היום שעומדים בו, ומ"ח ה' יראה עקידה
 זו לסלוח לישראל בכל שנה ולהנילים מן הפורענות
 (צ"ד - צ"ט ס"ג), כדי שיאמר היום הזה בכל דורות
 הבאים בהר ה' יראה אפרו של יחזק לבור ועומד
 לכפרה (תנ"ח): (ח) ברך אברכך. אחת לאבלי'
 ואחת לבן (צ"ה): והרבה ארבה. אחת לאב ואחת לבן
 שינוי נוסחאות - הוא מופשט * עד היום
 (יראה) אפרו של יחזק כלומר מכפר לזרעו בזכותו (במ"ח):
 את החורה, אלא יום שאתה רואה אותו נכתב ויום שאתה אומר: (לד) והגם שאין כאן ב' ברכות, שחיצת בך הוא שם
 דבר ופירושו ברכה אברכך אעפ"כ חד מיותר וניתן לדרוש, וכן הרבה ארבה, וכן דרשו חז"ל הכפל בכל מקום, וכשלא מצאו
 לדרוש אמרו דברה תורה כלשון בני אדם (רא"ם), וצריך ברכה לאב ולבן הגם שברכות הבן הוא עצמו ברכה לאב, לומר שכל
 אחד כדאי לעצמו (במ"ח), וא"כ נחזיק יחזק ב' ברכות שלו ושל אביו (נח"י):

פ ב 7א וַיִּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת-
 בַּת-לְוִי: ב וַתֵּהָר האשה ותלד בן
 וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי-טוֹב הוּא וַתַּצְפְּנֵהוּ
 בְּרִתָּא תְּקִימוֹן: א וַאֲזַל גְּבֵרָא
 מִדְּבֵית לְוִי וְנָסִיב יָת בַּת לְוִי:
 ב וְעָדִיאַת אֶתְהָא וַיִּלְדִּית בְּר
 וְחַזַּת יִתִּיה אַרְי טַב הוּא

רש"י

לקט בהיר

מריצה (כ"ד - סוטה ט:): (ח) ויקח את בת לוי. פרוש
 היה ממנה מפני גזירת פרעה (וחזר ולקחה, חזר
 וילך שהלך בעלגת צחו שאמר לו גזירתך קשה משל
 פרעה, אם פרעה גזר על הזכרים ואחזק גם כן על
 הנקבות רש"י ישן) והחזירה" ונשה זה לקוחין
 שניים, ואף היא נהפכה להיות נערה, וצח ק"ל שזה
 היתה, שנולדה צבואה למזרים בין החומות, ומאחזים
 ועשר שנים נשחכו שם, וכשילאו היה משה בן
 שמונים שנה, אם כן כשתעצרה ממנו היתה צח
 מאה וששים וקורא אותה בת לוי (כג - ט:): (ג) כי
 טוב הוא. כשנולד נתמלא הבית כולו אורח"ב (כג -
 ידענו שההרן היה נולד ג' שנים קודם משה שנאמר (ו' ז')
 ומשה בן פ' ואהרן בן פ"ג וגו', ואלן אמר הכתוב שראשית
 הריונה היתה ממשה, א"כ נהכרח שהיתה זאת לקוחין שניים,
 ולא אמר הכתוב ויחזור אלף ויקח כאליו היתה קיחה חדשה,
 שעשה לה אפיריון כפומבי כאליו היה אחד מהנחורים,
 גם אמר הכתוב בת לוי ולא אמר אשה או לקרותה בשמה, כאלו
 היתה תחת רשות אביה כנערה, שאף היא נהפכה להיות נערה (רא"ס),
 ואין קושיא למה לא פירסם הכתוב נס זה כמו
 בשקיה, שהרי חמיד נעשו נסים לאין מספר, והכתוב לא פירסם
 אלא הנריך לנו לדעת, כמו שרוב גופי תורה חלויים בשערה
 ופורחים באויר, חוץ ממעשה אבות הצדיקים להרחיב בהם (ג"א):
 (ב) שנאמר וירא חלקים את האור כי טוב, שאל"כ הרי
 כל ילד טוב לאמו למסור נפשה עליו, ועוד מה חשבה להטמינו
 וליטנו ביאור מה יהיה בקופו, אלא ודאי מאחר שראתה אור

אור החיים

לכל שכן על שכונתו על הדבר ולא יטערו כל
 העם"י). ויש מרבותינו שאמרו שגם על המצריים
 גזר (סוטה י"ג), וזה דרך דרש שביום אחד אשר
 אמרו לפרעה כי צו ביום וגו' אותו יום גזר על כל
 עמו. אבל פשט הכתוב אין הדברים אמורים אלא
 בישראל כי גזירה זו בתמידות היתה והראיה כי
 יוכבד נתנה משה ביאור אחר ג' ירחים
 והאלטגוניים ראו יום הלידה, ואילו לא היתה
 הגזירה אלא יום לידת משה והוכר היום ההוא מה
 מקום לגזור עוד, אלא ודאי שגזירה זו על כל בן
 הילוד היתה בתמידות ובהכרח אומרו לכל עמו הוא

לנוס על בני ישראל והדרשה חדרש:
 (ג) ב. כי טוב הוא ותלפנהו וגו'. נריך לדעת מה
 היא הטוביות שראתה צו. ורז"ל (שם)
 אמרו נולד מכול ותמלא הבית אורה. וזה דרך דרש.
 עוד נריך לדעת קשר ותלפנהו עם וחרא אותו כי
 טוב וגו' וכי אם לא היה טוב לא תחמול על פרי
 צענה ללפון אותו מאנשי דמים. אכן כוונת הכתוב
 הוא כי ממה שאמר הכתוב ותלפנהו וגו' ולא יכלה
 עוד וגו' (י) אמרו ז"ל (שם) כי מנו לה המצריים
 מעת הריונה והיא ילדתו בן ששה חדשים ויום אחד,
 והנה היולדת לששה פשיעא שאינו מתקיים והיולדת

אור בהיר

ואין חילוק בין ב' הדרכים, אלא הטעם, למה נחחדש הצוי גם על המצריים, ומעת שנחחדש היתה בתמידות. עדה פירוש אותו
 מצרי שאין לו בשכנתו ישראל אינו מצוה להשליך, אלא הוא יראה ויזרו אותו מצרי שיש לו שכן ישראל. ע"ד דממה נפשך מדוע עד

24

שְׁלֹשָׁה יָרְחִים: וְלֹא יִכְלֶה עוֹד הַצְּפִינוּ
 וְתִקְחִלוּ תֵּבַת גְּמָא וְתַחְמְרָה בַחֲמֹר
 וּבִזְפֹת וְתִשֵּׂם בָּהּ אֶת־הַיֶּלֶד וְתִשֵּׂם
 בְּסוּף עַל־שֵׁפֶת הַיָּאָר: וְתִתְצַב אֶחָתוּ

ואמרתיה תלתא ירחין: ג וְלֹא
 יכילת עוד לאמרותיה ונסכיבת
 קיה תבותא דגמא ותפתה
 בחמרא ובזפתא ושויאת בה ית
 רביא ושוייתה ביערא על כין
 נהרא: ד ואתערת אחתיה

מרחיק למידע מה ית
 ה ונקחת בת פרעה ק
 נהרא ועוימתהא ק

ר (ה) לרחק על היאר.

ותרד בת פרעה על היאר
 אלל היאור^(ה), כמו (כ"ב)
 והוא לשון יד ממש, שיד
 דרשו* (כ"ר - סופה כס) ו
 (נח' כ"ה ל"ג) הנה חנכי
 לפי שמיחו בה, והכחוב
 שינוי נוסחאות: אחר

לשון יד ממש, והמפרשו יתר
 הק' לכחוב דרך מלינה (אור)
 שהולכות, הלא עומדות היו
 כמאמר חז"ל בא גבריאל וחז
 ביאר, ומצני כן, האב גולה

במקום אחר (סנהדרין ל
 שחטא היה טוב מוחלט
 הערלה מבחינת הרע, ו
 הרי זה מראה באלצט ו

ה. ונערותיה הולג
 סיפ

ואולי שיכוון לומר מעט
 מלזה גדולה עשאה דק
 אופן המעשה. והנה דב
 חרד ליאר בלא נערות
 ממוסר הגדולים ובפרט
 מיוחד מכובד הרבה לה
 בצית המרחץ או ציל
 הכחוב בלומרו ונערות
 שהיתה רוחלת שהולרכו

עט) מעשה לקחת התיבה.

לקט בהיר

רש"י

השכינה שהופיע עליו ידעה שיעשה לו נסים וינצל
 (רא"ם: ג) פי' לא לריכה ז' שלימים, שנין שנכנסה יום
 אחד בשביעי, ראוי היא שתלך, ודע שמדרשות הלוקות בענין
 זה, כי נסוטה איחא שהימה מעוברת ממנו ג' חדשים קודם
 שעשו האפריון בפרהסיא (ועיין במהרש"א), ולא בחר רבינו
 בשטת החלמוד, משום דפשטא דקרא לא כן משמע, אלא
 ותהר האשה אחר ויקח דוקא (הגם שנגמ' מקשה זאת
 ומתקן, אבל היא על פי דרוש) (רא"ם), ובמשכיל לדוד
 הקשה היאך יכלה להצפינו ג' חדשים שלמים וכי לא ידעו
 המלרריים שיכולה לילד בתחלת ז', ומה גם בתחלת ט', ומירך
 מה שמירך, וכן כמה מפרשים, והנראה לי שאין זו קושיא
 כלל, כי אם יחפשו קודם ט' שלימים ולא ימצאו לא יועילו
 קודם ולא הפסידו כלום: ד) פי' מין עץ שהוא כמין ספוג, אינו
 קשה, שאם יתקל בנסלע לא ישבר, גם אינו רך מאוד
 שיהיה נימח במים (בא"י: ה) טיט וחמר היינו הך, ולא כמו
 שיס גורסים בנגמ' להיפך חמר מבחון וזפת מבפנים, וכן
 הוא גירסת החוספת, ופירושו שלמד אור העולם לא עשה
 שום סתימה כדי שלא יהיה ניכר ונראה, שהזפת שחור
 הוא, אלא ללד אור התיבה סתמה בזפת, וכדי שלא יראה
 את הזפת טחה טיט על הזפת, אבל לא נראה זאת לרבינו,
 שא"כ למה לא עשה נח כן לטוח טיט על הזפת מבפנים, אלא
 ודאי שאם הזפת מבפנים לא יועיל עליו הטיט לנטל ריחו
 (נח"י), גם אין לומר שערכה זפת וטיט צידה, מאומרו
 בחמר ובזפת ולא אמר בחמר וזפת, וא"כ קשה הלא החמר
 נימח במים ואינו סתימה יפה ולמה א"כ לא סתמה
 גם מבפנים בזפת, לזה אמר מאחר שהמים היו חשים
 ולא חוקים כמי נח נסתפקה מבפנים בסתימה קלושה
 כדי לא יראה וכו' (רא"ם), או אפשר פירוש דברי רבינו
 עו"ה: מאחר שהחמר אינו סתימה למה לה לסתמה
 מבפנים בכלל והיה די זפת מבחון שהמים חשים, לזה
 אמר כדי שלא יכנס ריח רע על ידי הסדקים (נח"י: ו) הוא
 כדי הנהר שהמים נמשכים לשם ועומדים ולא זוחלים,
 ומתחת הליחות גדילים שם קנים ודשאים, וכמו שהנביא
 מקלל את

אור החיים

לז' מתקיים, והנה אין האשה מדקדקת במספר יום
 אחד וכשילדו בחזקה נפל ילדו והודיע הכחוב כי
 ראתה טוב פי' צריא וחזק שאין בו סימנים של נפל
 ולזה ערחה בשצילו וסכנה עלמה מהמלרריים שהיו
 צודקים הבתים בקטנים כאומרים ז"ל (שם), והוא
 אומרו וחרא וגו' ותלפנכו. ודרשת רז"ל הדרש ממה
 שלקה לשון זה כי טוב ולא אמר לשון אחר^(י). וכוונת
 רז"ל שדרשו טוב הוא מהול^(י), כבר גילו דעתם

אור בהיר

עמה יכולה ולא עוד. ודע שחרגום יונתן כתב ממש כפירושינו
 וילידת ביר בקוף שיחא ירחין וחמת ימיה ארום בר קיומי
 הוא, אבל בסוטה איחא והיא הות מיעברא ביה ג' ירחי מעיקרא
 (פי' קודם שנשאה שנית) ע"כ, וכבר חירנו (עיין
 מהרש"א) שאינם חלוקים המדרשים ושניהם אחת,
 שגולד ג' חדשים אחר שהחזירה, והמלרריים
 בדקו סוף ו', שידעו כי כן ז' בר קיימא הוא, ולא ידעו
 שהיתה מעוברת קודם, והכל נכון, אבל כל זה
 עגד רש"י ז"ל שכתב לקוף ט' משחזירה. (ע"ז)
 וחרא אוחו כי צריא הוא או כן קיימה. (ע"ה)
 פירוש הגם שהשינוי מכריח לדרוש, אבל למה דוקא דרוש זה.

בהאי אתבסס כי מה שנתפשטו הקליפות ועאו מנוקבא דתהומא רבא ועלו למקום שעלו להשטין על ישראל, בסוד השופר יורדים ומתקמטין ונכנסים בנוקבי התהום שהוא תחת דרך לתפלתן של ישראל. והיינו סוד וטט, שהיא התפשטות הקליפות ותגבורת החומר והקנה שבו סוד הקול דהיינו סוד העולם הבא נעלם. אמנם בהתאסף הנחשים אל נקיבתם או הקדושה מתפשטת שהוא הסוד עולם הבא ומתפשטת בכל העולמות. והיינו סוד התוקע חכמה, בסוד הקנה דעת, בסוד השופר בינה, בסוד הקולות חסד וגבורה ת"ת, בסוד חפה מלכות. והכל בסוד יהו"ה בקשר בקשר אמין. ווי"ש בקול דאיהו מעלמא דאתי.

שהוא ו' עולם הבא ובאת ה' ברא עלמא דין דאיהו ה' ועירא רבה אכילה ושתיא דאורייתא ובאות ה' ברא העולם הוה שהיא ה' קבנה שבה אכילה שתיא של התורה.

ועוד רזא אחרא בתר דאתגור גזרה בתרין אתון דאינון ועוד סוד אחר, אחר שגורה הגזירה בשתי אותיות שהם ה' ה' תרין בתי דינין מאן יכיל לבטלא גזרה דתרויהו שתי בתי הדין מי יכול לבטל הגזירה של שתיים י"ו דאת ה"א אמא עלאה ו' אב שאות ה' אמא עליונה ו' אב ומה כתיב במדבר ל' כל נדר וכל שבועת אסר לענת נפש דאיהו ה' אישה יקימנו ואישה יפרנו ובגין דא צריך לאתערא קלא דאיהו ו' ומשום זה צריך לעורר קול שהוא ו' בעשרה שופרות דאינון ו' ועקרא דלהון שהם ו' והעיקר שלהם בנשימה אחת כל סימן וסימן בפה דאיהו ו' מעשרה מיד דשמעי מלין רבי שמעון וכל חבריא אמרו בריך אלהא דוכינא למשמע מלין מההוא דאתקרי מיד ששמעו הדברים ר"ש וכל החברים אמרו בריך האלה שזכינו לשמע דברים מההוא שנקרא רבן של נביאים רבן של חכמים רבן דמלאכי השרת דקב"ה ושכינתיה מדבר על פומון וכתב על ידיו רזין אלין דלא אשתמעו כותיהו סודות אלו שלא נשמעו כמותם ממתן תורה ועד כען עתה אמר ליה בוצינא קדישא אשלים מלולי רזין דחבורא קדמאה לפרשא לון אמר לו המאור הקדוש השלם דברך של סודות של החיבור הראשון לפרש אותם דהא כל מארי מתיבתאן דלעילא ומארי מתיבתאן דלתתא בלהו מזומנין למשמע מלין אלין מפומך ופירושין דילך שהרי כל בעלי הישיבות שלמעלה ובעלי הישיבות שלמטה כולם מזומנים לשמע דברים אלו מפך הפירושים שלך דהא חדרו ופורקנא יתער בהון לעילא ותתא שהרי שמחה וגאולה יתעורר בהם למעלה ולמטה אל תתנו דמי לו אנת וכל סיעתא דילך אתה וכל המחנה שלך. ע"כ מהרע"מ.

ידיד

ביאור המאמר

נפש

תורה שככתב מעקבה במלכות עד שנעשה בתי אכילה ושתיא בעוה"ו. מהרמ"ק ולה"ה. ועיין בעיונים שם הבאנו דברי הרמ"ק במלואם. ועוד רזא אחרא בא ללמדנו סוד נוסף בתר דאתגור גזרה כב' אתון דאינון ה' ה' כו' לאחר שגורה הגזרה בשתי אותיות ה' ה' שהן ענין שני בתי דינין אחד בבניה שבה מתערין הדינים, ואחר במלכות שבה נפעלים הדינים. ואמר מאן יכיל לבטלא וכו' ר"ל לפי יש הכח לבטל את הגזרות שנגזרו בשני הבי"ד שראינו, והתשובה היא ו' שהם אבא ח"א, הם יכולים לבטל את הגזרה דאת ה' אימא עלאה שעל ידה גזרה תגורה. הולך ומסביר היכן מצאנו שיש בהם כח לבטל מה שכבר נגזר ו' אב ר"ל ו' הוא חכמה, אבא עלאה ומה כתיב ר"ל ומה נאמר בתורה על כוחו של אבא עלאה כל נדר ששורשו בבניה וכל שבועת אסר ששורשו במלכות, שתיהן אותיות ה' לענות נפש היינו גזרת הדין המענה את נפש האדם. ומלת נפש איהו ה' רומזת על המלכות המתגלגלת בריגה אישה יקימנו היינו אבא עלאה שהוא אישה (מפיק באות ה') של הבינה. ואכן אם לא ישפעו שפע הרחמים, אותו נדר יתקיים. אבל בכוחו ואישה יפרנו ע"י שפע הרחמים ובג"ד צריך לאתערא קלא דאיהו ו' ע"י הדעת כ"י שופרות היינו כ"י קולות השופר דאינון ו' שהם כנגד אבא שיבטל דיני אימא ועקרא דלהון בנשימה אחת שהנשימה מרכיבה שהיא נשמת כל חי כל סימן דהיינו השברים תרועה מתשר"ח יהיו בנשימה אחת, וכן

השברים דתש"ה, והתרועה דת"ת כפה במלכות דאיהו ו' מעשרה שהיא העשירית מ"ם. כל מארי מתיבתאן דלעילא בני הישיבה של מעלה שהיא של הקב"ה ומארי מתיבתאן דלתתא בני ישיבה של מטה שהיא של מ"ם דהא חדרו ופורקנא כי שמתת גאולה תתעורר ע"י גילוי סודות התורה אל תתנו דמי לו נקט לשון הספק של ישעיה סב ו'. מהרמ"ק ולה"ה. בתרועה ותקיעה ושברים אתכנסם כלא דא כדא בגיל שתקיעה היא בתסר ומסתקת את דיני השברים והתרועה, עי"ז מתבטלים כל המקטנים, לכן כל מה דההוא כבד נקיט כל מה שהס"פ מקבין עונות ישראל אקרייב לגבי לב מביאם להשכינה דאיהו מלכא לדיינא שהוא המלך הדין את כל העולם, ודין את ישראל עבוד רבוי עונותם, אבל וההוא לב לאו אורחיה כו' אין חדך השכינה ואין השקה בעכירי דעובדין דעמיה כמעשים מכתרים של עמה ישראל, כי עי"ז נמשכים גם עליה דינים אלא נקיט כל ברירו וכל צתותא אלא מקבלת כל הכיחות ומעשה המצות הנעשים כבר לכב ובצחוח המוח, שע"ז היא מקבלת שפע עליון וכל ההוא עכירי כו' וכל מעשים המכתרים שעשו ישראל ואח"כ עשו תשובה כשורה זריק לון לשאר עמין כי התשובה מעלה רק לישראל, ותגורות שנגזרו קדם תשובתם חלו גם על האומות, ומתם לא נתבטלו, לכן העונשים שהיו ראויים לבא על ישראל בעונותם, עתה שעשו תשובה וזרקם אותם על האומות. האי כבד הוא ס"מ דאתמר ביה

וַחֲרָה אִפִּי בּוֹ בַיּוֹם הַהוּא וְעִזְבוֹתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי
 פָּנָי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכֹל וּמִצְאָהוּ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת
 וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עָלַי כִּי־אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי
 מִצְאוֹנֵי הַרְעוֹת הָאֵלֶּה: ^{יח} וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר
 פָּנָי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הַרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי
 פָּנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים: ^{יט} וְעַתָּה פְתָבוּ לָכֶם

תר"א (יח) וחרה אפי בו. חגיגה ה. (יח) ואנכי הסתר אסתיר. טס: מולין קלט: (יט) ועתה כתבו. מדרש למ. סנהדרין כא: עקדה ט"ו ע.

רש"י

(יז) והסתרתני פני. כמו שאני רואה בלחם:

העמק דבר

לאהבת ה' שאינו ע"ז ממש, אלא עלות המשמרים מע"ז, ובשביל שלא שמרו העדות, הגיעו לידי זנות ע"ז ממש: (יז) וחרה אפי בו ביום ההוא. בזמן שזנו: ועזבתים. למקרה בלי השגחה לטובה, וכלי רוח הקדש: והסתרתני פני מהם והיה לאבד. כמש"כ שופטים ב' ט"ז בכל אשר ילאו יד ה' היתה גם לרעה כאשר דבר ה'. וכתיב בענינה והסתר פנים בלשון רבים, כי לא היו הכל שוין בזה, אלא כל א' לפי ערכו היה בענינה והסתר פנים ממה שהיה ראוי להיות, וכל שיש הבדל כחוב בלשון רבים כמש"כ בכ"מ: ואמר ביום ההוא. צעם ההוא יהיו חוששים: הלא כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. בשביל שהקב"ה מסתיר פנים ממנו ומראה בזה אשר לא חפץ בנו, ובע"כ מוכרחים לחנונו לעבוד ע"ז, על כן כתיב ויסיפו לעשות הרע וגו', והוא בשביל שלא היה בכל השנים הללו נאור הנבואה ורוח"ק: (יח) ואנכי הסתר אסתיר וגו'. אוקיף להסתיר פנים הרבה: על כל הרעה אשר עשה. על מה שהם מוסיפים לעשות הרע, כך אני מוסיף להסתיר פנים: כי פנה אל אלהים אחרים. כי כל כך עבירה גוררת עבירה עד שהגיע לע"ז שאינו מאלהי נכר הארץ, אלא כלל אלהים אחרים, כמו שאמ"כ עבדו

את בעל ברית, ואת אלהי ארם ואלהי צידון, וכל זה היה אחר אשר נגררו לע"ז מנכר הארץ, והקב"ה הסתיר פנים מהם: (יט) ועתה כתבו לכם. לפי הפשט מוהיר למשה שיכתוב את השירה הזאת בספר תורה וילמדה את בני ישראל, דלא ככל פרשיות שנחמלה דבר משה בעל פה לישראל כמו שמע מפ"י הקב"ה, ואמ"כ כתב, אבל שירת האזינו וההירו ה' שיכתוב ויגמור התורה וללמד את בני ישראל מתוך הכתב, כדן תורה שנכתב בזה"ל, וכן עשה משה כמבואר להלן כ"ז ויכתוב משה וגו' ואמ"כ וילמדה וגו'. ללמשה"ה → נהג זה משה כדן שאנו עושים לדרך על התורה כשמלמדים מתוך הכתב וברבים, כדאי צירושלמי ברכות פ"ז מה תורה ברבים טעון ברכה, וכן עשה משה כדכתיב כי שם ה' אקרא וגו', וכדאי בברכות דכ"א, אע"ג שלא נהג משה הכי עד כה, היינו משום שעד כה היה באופן שהשכינה מדברת מתוך גרונו, והוא דרך נסי שאין טעון ברכה. וכמו לענין פרנסה לא התפלל במדבר מחמת שהיה הכל בדרך נס כמש"כ בספר במדבר כי י"ג, כך לא ברך על התורה בשעה שהיתה דרך נס, משא"כ שירת האזינו ה' הקריאה מתוך הכתב ושלא בדרך נס, מש"ה ה' טעון ברכה. והיינו כדכתיב להלן ל"ב מ"ד ויצא משה וידבר את כל

י ויתקוף רוגזי בהון
 ויערען יתהון בישון
 ביני ערעוני בישאי
 על כל בישאי די עו

דברי השירה הזאת באוני נ
 ולכאורה קשה היכן נטוה
 לא נטוה אלא משה, ורק
 עוד קולו על כל ישראל,
 נס, היה נלך יהושע לסיי
 כאן יהושע, כאשר לא הי
 וכמנהג מפי ה', אלא בשל
 אז תלמידו והיה נקרא הש
 רבינו בשירת האזינו, וה
 לכהות, עד שהגיע לפני מו
 ואמר פרשם חזאת הברכו
 שהיה תמיד, כדרך נר ו
 הכבו באותו זוהר שהיה ת
 הכתוב ועמה כתבו דמדנו
 קשה לשון כתבו בלשון רב
 על משה ויהושע ונכחייע
 הוא והושע בן נון, ובמח"י
 יומר היה לכתוב ולמדו או
 היה דוקא בעלמא, כמבוא
 וגו', אלא העיקר כמש"כ
 זה כלל, וכאן לא דבר ה'
 וקרוב לומר שיהושע לא
 שהיה עם משה, וא"כ ע
 דהיינו דאי בסנהדרין ד
 דמלוה על כל א' מישראל נ
 כתבו לכם וגו', וכבר ביא
 לכלול שתי כונות באזהרה
 השירה הזאת, היה במשנ
 לא היה כאן אלא בשירת
 ישראל אינו אלא השירה, ו
 כתב כלומר כתבו לכם ספו
 לפי שאין כותבין את הת
 וקשה טובא דילמא יש נ
 השירה כמו פרשיות של מו
 הא מחלוקת אמוראי היא

חומת המזמור בג' כ"ג

ספר
תורת העזרה

לרפנו
משה איסרליש - הרמ"א

ובו עניני הפונות הפנימיות הרמוזות
בבנין בית המקדש וכליו,
הכהנים ובגדיהם, ועבודות הקרבנות והמסתעף

חלק שלישי
הנקרא
בית

הוצאה חדשה ומשכללת כלילת המעלות
על ידי
מכון "אבן ישראל"
עיר הקדש ירושלים תבנה ותכונן
ה'תשע"ה

בענין זה (ראש השנה טו, א): אמרו מלכות לפני כדי שתמליכוני עליכם, וזכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני, וכמה בשופר, ועל ידי השופר הדברים מקשרים זה בזה כמו שנתבאר.

ותקנו בכל אחד עשרה מקראות, כי כל אחד משלשה עולמות אלו נחלקים לעשרה מדרגות, במבאר מדברינו הקודמים במאמר זה, ותקנו מקראות של תורה נביאים וכתובים, להיות כי העולמות ובריאת הכל עומד על התורה. והו הנראה לי בענין מוסף ותקיעות ראש השנה.

76 ומנהג של ישראל תורה הוא, בפה שהולכים על מים ואומרים "תשליך במצלות ים כל חטאתינו", להיות כי מן מצלות ים נפר ענין פריאת העולם, כי מצולת ים הוא התהום, והיא המקום היותר עמק בים. והנה לפי הפבע של היסודות שהמים יכפו הארץ, והארץ הוא המרקו, והוא מקום הנמוך בכל העולם, והנה התגלות האדם לצרף בני אדם ולדרים עליה אינו בלא פגנת מכון, והוא אשר חדש העולם כרצונו לתכלית ישוב הארץ, ולכן אנו הולכים על המים לראות אשר שם חול גבול לים, ואמר עד פה תבוא ולא תוסף. וכשאנו הולכים שם אנו רואים גבורתו של יוצר בראשית, ולכן אנו הולכים על המים בראש השנה שהוא יום הדין, לשום כל אחד על נפשו ענין פריאת העולם ושהשם יתעלה מלך הארץ, ועל זה נאמר (מיכה ז, ט): "ותשליך במצלות ים כל חטאתם", כי באמת המתבונן בענין מצולות ים ומכיר שהעולם מחדש על ידי זה עומד על מציאות השם יתעלה, ומתחרט על ידי זה על כל עונותיו, וחטאיו נמחלים, ועל דרך זה נשלכים החטאים במצולת הים, והוא מבאר למשפיל.

פרק שבעה וחמשים

"ובעשור להדש השביעי הנה מקרא קדש וגו', והקרבתם עולה לה' ריח ניחוח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה המימים יהיו לכם. ומנחתם סלת בלולה וגו'. עשרון עשרון וגו'. שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד ומנחתה ונספיהם" (במדבר כט, ז-יב), וכתב הרמב"ם פרק י מהלכות תמידין ומוספין (הלכה א-ב): ביום כפורים מקריבין מוסף כמוסף ראש השנה פר ואיל, ואיל זה נקרא איל העם, ושבעה כבשים בלן עולות, ושעיר חטאת, והוא נאכל לערב, ועוד מקריבין שעיר חטאת והוא נשרף, שבן זוגו שעיר המשתלח. וכתב עוד ריש הלכות יום כפור (פ"א מהלכות עבודת יום הכיפורים ה"א): ביום הצום מקריבין שני תמידים כסדר

בכל יום ומקריבין ו
ושניהם משל כהן ו
תמידים, ופר, ושני
נעשה בחוץ ונאכל

והנה היום הקדוש
שפעלות ה
יתחייב שפעלותיו ו
משגיגים אפן חכמה

והנה על זה מורי
אמר סלחת
שמתח לו הקדוש ב
כי עת לכל חפץ, וכ
שלמים בן משפטיו
תמים פעלו כי כל
פסוק זה, כי כמו ש
כמו שכתב שם חי
כי אף שמשפטיו ד
שיהיו תמיד

וכבר אמרו ז"ל
תלויה ויום
הכי הכל תולה עד
וכן הדין בפעלו

והיה קרבן מוסף
יתעלה עם
ולא

והיה ביום הקדו
הוא, כי
הם מורים על ש
נמשכים משפטיו ד